Ազգ
Azg
armenian daily
4 ՄԱՅԻՍ 1996, ՇԱԲԱԹ # 81 (1087)

Բրիտանացի պահպանողականների համար հուչեց առաջին զանգը

Մեծ Բրիտանիայում տեղի ունեցած տեղական կառավարման մարմինների ընտրություններին կառավարող Պահպանողական կուսակցությունը պարտություն է կրել: Պահպանողականները ստացել են ձայների 27 տոկոսը, Լեյբորիստները 43 տոկոսը, Լիբերալ-դեմոկրատներին բաժին է ընկել ձայների 25 տոկոսը:

Լեյբորիստների առաջնորդ Տոնի Բլեյերը ընտրությունների արդյունքը համարել է իր կուսակցության մեծ հաղթանակը: Սակայն պահպանողականները պնդում են, թե տեղի ունեցած խեղաթյուրությունը չի արտացոլում այն իրավիճակը, որ գոյություն է ունենալու պառլամենտական ընտրություններին:

Դատն սկսվեց եւ հետաձգվեց

Մայիսի 3-ին Մյասնիկյան շրջանի ժողովրդական դատարանում սկսվեց «Ազգ» օրաթերթի հիմնադիր խորհրդի երեք անդամների հայցի լսումն ընդդեմ ԴԴ արդարադատության նախարարության կոլեգիայի ընդունած հայտնի որոշման: Հայցվորների շահերի պաշտպանը տեղեկացրեց, որ գործում ընդգրկվել է լրացուցիչ փաստաբան Տիգրան Ջանոյանը: Վերջինս գործի նյութերին ծանոթանալու նպատակով միջնորդեց երկու աշխատանքային օր հատկացնել իրեն: Տ. Ջանոյանի միջնորդությունը բավարարվեց: Դատական նիստը կշարունակվի մայիսի 8-ին:

Այցելություն

Կստեղծվե՞ն արդյոք անդրկովկասյան կոալիցիոն զինված ուժեր

Ռուսաստանի, Հայաստանի եւ Վրաստանի մասնակցությամբ՝ Անդրկովկասի կոալիցիոն զինված ուժերի հնարավոր ստեղծման խնդիրը պաշտոնական մակարդակով չի դիտարկվել: Այս մասին Ինտերֆաքս գործակալությանը հայտնել է Վրաստանի նախագահի պրես քարտուղար Վախտանգ Աբաշիձեն: Հարցը ծագել է օրերս Երեւանում արված մի հայտարարության հետեւանքով, որը հնչել է Պավել Գրաչովի այցելության կամակցությամբ: Վրաց նախագահի խոսնակը հրաժարվել է հավելյալ մեկնաբանություններից: Այդուհանդերձ, մայիս 3-ին կոալիցիոն զինված ուժերի խնդիրը նորից արծարծվել է Գրաչովի Երեւանյան այցելության ընթացքին:

Արեւելյան Եվրոպա

Շատերն են ուզում ՆԱՏՕ, իսկ Ռուսաստանը դեմ է

Ռուսաստանի վարչապետ Վիկտոր Չեռնոմիրդինը բերահավաս է, որ մերձբալթյան Էստոնիան, Լատվիան եւ Լիտվան դառնալու են ՆԱՏՕ-ի անդամ: Ստոկհոլմի մեջ տեղի ունեցած պրես-կոնֆերանսի ժամանակ Չեռնոմիրդինը դարձյալ պնդել է, թե Ռուսաստանը դեմ է Հյուսիսատլանտյան դաշինքի դեպի Արեւելք ծավալմանը: Ռուս պրեմիերի ասելով, Ռուսաստանը ներդաշնակ հարաբերություն ունի Լիտվայի հետ, ի տարբերություն մնացյալ երկու հանրապետությունների:

ՆԱՏՕ-ն, իրենս Ռումինիայի տեսնում է Հյուսիսատլանտյան դաշինքի անդամության թեկնածուի: Այս մասին Բուխարեստի մեջ հայտարարել է ՆԱՏՕ-ի ընդհանուր քարտուղար Խավիեր Սոլանան: Ռումինիա կատարած այցելությամբ, Սոլանան ավարտել է իր շրջագայությունը Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եվրոպայի երկրներ, որի ընթացքին պետությունների ղեկավարների հետ քննարկվել են ՆԱՏՕ-ի՝ դեպի Արեւելք ծավալմանն առնչվող խնդիրներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ - ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Ռուսաստանի եւ Հայաստանի պաշտպանության նախարարների այցը Մայր աթոռ Սբ. Էջմիածին

Երեկ պաշտոնական այցով Հայաստանում գտնվող ՌԴ պաշտպանության նախարար, բանակի գեներալ Պավել Գրաչովը եւ ՀՀ պաշտպանության նախարար Վազգեն Սարգսյանը այցելեցին Մայր աթոռ սբ. Էջմիածին: Երկու երկրների պաշտպանական գերատեսչությունների ղեկավարներին ուղեկցում էին հրամանատարական անձնակազմերի բարձրաստիճան սպաներ: Մայր աթոռ սբ. Էջմիածնում նրանց ընդունեցին Ն.Ս.Օ.Ս.Տ. Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Առաջինը եւ Մոսկվայի եւ համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիյ Երկրորդը: Կարճատեւ զրույցից հետո երկու երկրների հոգեւոր առաջնորդները եւ պաշտպանության նախարարները ծաղկեպսակներ եւ ծաղիկներ դրեցին 1826-28 թթ. ռուս-պարսկական պատերազմում զոհված ռուս զինվորների հիշատակը հավերժացնող հուշակոթողին: Պատարագից հետո տեղի ունեցավ հոգեհանգստի արարողություն:

Այս երկու պատվիրակությունների այցը Հայաստան բնավ էլ պատահական զուգադիպություն չէր, այլեւ, ինչպես հավաստեց նաեւ ՌԴ պաշտպանության նախարար Պավել Գրաչովը, ականատես վկայությունն այն իրողության, որ Ռուսաստանը ձգտում է բարեկամական, ավելի քան սերտ հարաբերություններ հաստատել մասնավորապես Հայաստանի հետ, ընդ որում, ռազմաքաղաքական կյանքի բոլոր ոլորտներում:

Վերականգնվելու են ռուսական բանակի ավանդույթները

ՌԴ պաշտպանության նախարար Պ. Գրաչովը իր պատվին Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի կազմակերպած ընդունելության ժամանակ ասել է, որ ռուսական բանակում զգալի է եկեղեցու նկատմամբ հետաքրքրությունը: Ըստ նրա՝ կղերականների ներկայությունը նպաստում է կանոնադրական պահանջների կատարմանը, կարգապահության բարձրացմանը:

Նա տեղեկացրեց, որ ինքը դիմել է Նախագահ Ելցինին եւ Համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիյ Երկրորդին՝ ռուսական բանակի ավանդույթները վերականգնելու եւ զորքերի խաչաններ պատրաստելու դպրոցներ ստեղծելու առաջարկով, ինչը դրական վերաբերմունքի է արժանացել:

Հայ եւ ռուս հոգեւոր առաջնորդների ճաշկերույթ մամուլի ասուլիս Մայր աթոռում

Երեկ սբ. Էջմիածնի Մայր Աթոռում տեղի ունեցավ Մոսկվայի եւ Համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիյ Երկրորդի եւ Ն.Ս.Օ.Ս.Տ. Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի համատեղ մամուլի ասուլիսը, որի ընթացքում շոշափվեցին եկեղեցաշինության ու քրիստոնեության 2000 եւ Հայաստանում քրիստոնեությունը պետական կրոն հռչակելու 1700-ամյակներին, եկեղեցուն եւ զինվորական ծառայությանն առնչվող խնդիրներ:

Առանձնահատուկ ընդգծվեցին ռուս եկեղեցու քանի քայլերը Արցախի խնդրի կարգավորման գործում:

ՀԵՌԱՁԱՅՆ

Իրանի, Թուրքմենստանի եւ Թուրքիայի նախագահները մայիսի 13-ին հանդիպելու են Աշգաբադում

Մայիսի 13-ին տեղի է ունենալու Թուրքմենստանն Իրանին կապող երկաթուղու բացման հանդիսավոր արարողությունը: Արարողությանը մասնակցելու են 12 երկրների նախագահներ, ինչպես նաեւ 40 այլ երկրների կառավարությունների ղեկավարներ:

Երկաթուղին ունենալու է 500 կիլոմետր երկարություն եւ թուրքմենական Թեջան քաղաքը կապելու է իրանական Մաշհադ քաղաքին:

Թուրքմենստանի արտգործնախարար Բորիս Շախմուրադովի խոսքերով, Թուրքմենստանի, Ուզբեկստանի, Ադրբեջանի եւ Վրաստանի նախագահների կողմից քառակողմ համաձայնագիր է ստորագրվելու՝ Միջին Ասիայից դեպի վրացական Փոթի նավահանգիստ տրանսպորտային միջանցք բացելու մասին:

Երկաթուղու բացման արարողությունից հետո Աշգաբադում Իրանի, Թուրքմենստանի եւ Թուրքիայի նախագահները բարձր մակարդակի հանդիպում են ունենալու միմյանց միջեւ փոխհարաբերությունների խնդիրները քննարկելու համար:

Իսրայելցի զինվորականները զգուշավորություն են ցուցաբերում

Իսրայելը իր զորքերը Հորդանան գետի արեւմտյան ափի Հեբրոն քաղաքից լիովին դուրս է բերելու մայիս 29-ին նշանակված համընդհանուր ընտրություններից հետո միայն: Ինչպես հաղորդում է Ֆրանս պրես գործակալությունը, այս որոշումը վարչապետ Շիմոն Պերեսն ընդունել է իսրայելական բանակի ղեկավարության հետ ունեցած հանդիպման արդյունքով:

Հեբրոնը Արեւմտյան ափի վերջին քաղաքն է, որ դեռեւս գտնվում է իսրայելական ուժերի հսկողության ներքո: Այնտեղ բնակվում են 120000 պաղեստինցի արաբներ եւ 400 հրեա վերաբնակիչներ:

«Թենգիզ» ղազախական նավթահանքը ձգում է ներդնողներին

«Մոբիլ» ընկերությունը եւ Ղազախստանի կառավարությունը մայիսի 3-ին ստորագրել են համատեղ ձեռնարկություն հիմնելու մասին մի պայմանագիր՝ «Թենգիզ» հանքավայրի նավթը արդյունահանելու նպատակով: Համաձայնագիրը «Մոբիլ» ամերիկյան ընկերությանը տալիս է «Թենգիզ Շեւրոյլ» համատեղ ձեռնարկության 25 տոկոսի շահութաբաժնի իրավունք: Հարկ է նշել, որ նավթային այս հանքն ունի մոտավորապես 6 միլիարդ բարել նավթի պաշարներ: Նոր պայմանագրի արժեքը դեռեւս չի հրապարակվել:

Թուրքիայի ձախերը վրեժխնդիր

Անհայտ անձանցից բաղկացած մի խումբ մայիսի 3-ի առավոտյան նռնակներ է նետել Ստամբուլի ոստիկանական ուսումնական հաստատություններից մեկի վրա:

Ֆրանս պրեսը, վկայակոչելով ոստիկանական պաշտոնական աղբյուրները, հաղորդել է, որ հարձակումը հասցրել է նյութական վնասներ, սակայն մարդկային զոհերի պատճառ չի դարձել: Ենթադրվում է, որ հարձակումը իրականացվել է ի պատասխան Ստամբուլում մայիսի 1-ին ցույցերից մեկի ժամանակ երկու մասնակիցների սպանության, որ կատարել են իրավապահ մարմինները: Նույն աղբյուրները հայտնում են, թե ձախ կազմակերպությունների ներքո կայացած ցույցի 354 մասնակիցներ ձերբակալվել են:

Կարգավորման ուղիներ

Նախագահ Ելցինը հրապարակում է խաղաղ բանակցությունների բանաձեւը

Չեչեն անջատողականների ղեկավարը շարունակում է մերժել

Ռուսաստանի նախագահ Ելցինը նախընտրական ուղեւորություն է կատարել Յարոսլավլի մարզով: Ելցինի ասելով, լրագրողները չեն պատկանում այսպես կոչված «կարմիր գոտուն», այլ պաշտպանում են շուկայական տնտեսությունն ու բարեփոխումները: Ռոյթեր գործակալությունը, վկայակոչելով նախագահի աշխատակազմը, հաղորդել է, թե Ելցինը հետաձգել է իր ուղեւորությունը Վլադիմիր: Այդ որոշման պատճառների մասին տեղեկություններ չեն հաղորդվել:

Ելցինը Յարոսլավլի մեջ հայտարարել է, թե մայիսի կեսերին նախատեսված Չեչնիա կատարելիք այցի ընթացքում առաջարկելու է նոր խաղաղ բանակցությունների բանաձեւ Ռուսաստանի, Զավգաեւի մոսկվամետ կառավարության եւ չեչեն դաշտային հրամանատարների միջեւ:

Ինչպես հաղորդում է ԻՏԱՐ-ՏԱՍՍ-ը, Ելցինը հույս է հայտնել, թե բանակցությունները տեղի կունենան մինչեւ նախագահական ընտրությունները:

Ռուսաստանը պատրաստ է բանակցել Չեչնիայի հետ, հենց որ վերջինս որոշի իր լիազոր ներկայացուցչին, - հայտարարել է արտգործնախարար Եվգենի Պրիմակովը: Նախարարի կարծիքով, Ջոհար Դուդաեւի զոհվելուց հետո Չեչնիայում ստեղծվել է անորոշ իրավիճակ: Պրիմակովը, գտնվելով Ստրասբուրգում, Եվրախորհրդի նախարարների հանդիպման ժամանակ հայտարարել է, թե Ռուսաստանը պատրաստ է դիտարկել ցանկացած առաջարկություն Չեչնիայի ապագա կարգավիճակի վերաբերյալ, սակայն պայմանով, որ պահպանվի Ռուսաստանի Դաշնության տարածքային ամբողջականությունը:

Ռուսական հրամանատարությունը եւս երկու օրով երկարաձգել է Շալի բնակավայրի մեջ մնացած չեչեն մարտիկներին ներկայացված վերջնագրի ժամկետը: Վերջնագրով չեչեններից պահանջվում է հանձնել զենքը եւ լքել բնակավայրը: Հակառակ պարագային, ռուսական ուժերը սպառնում են գրոհով վերցնել գյուղը: ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի տվյալներով, Շալիի մեջ կան շուրջ 300 չեչեն զինյալներ, սակայն «Ազատություն» ռադիոկայանի թղթակիցը հաղորդում է, թե նրանց մեծ մասը դեռեւս չորեքշաբթի հեռացել էր գյուղից:

Սպասվում է, որ մոսկվամետ կառավարության վարչապետ Ռուսաստանի երկաթուղային զորքերի հրամանատարի նախկին տեղակալ գեներալ-գնդապետ Կոշմանը մայիսի 3-ին շարունակել է բանակցությունները չեչեն մարտիկների եւ ռուսական հրամանատարության հետ: Այդուհանդերձ մասամբ խափանվում է Ելցինի բանաձեւը, քանի որ տեղի մոսկվամետ կառավարությունը ստանձնելու է ընդհանուր հաշտարար միջնորդական առաքելությունը:

Ավելի վաղ, Շալիի վարչակազմի ղեկավար Դակաեւը դիմել էր ռուսական հրամանատարությանը, խնդրելով գրոհն սկսելուց առաջ թույլատրել խաղաղ բնակչությանը անարգել հեռանալ գյուղից:

Բնակչության մեծ մասը արդեն լքել է Շալին, սակայն այնտեղ տակավին մնում են 15000 տեղացիներ եւ փախստականներ:

Ռուսական ուժերը Շալին շրջափակման մեջ են պահում արդեն երկու շաբաթ:

Չեչեն անջատողականների ղեկավար Զելիմխան Յանդարբիեւը անմիջապես արձագանքել է Ելցինի բանակցային առաջարկությանը մերժումով: Յանդարբիեւը ասել է, թե Ելցինին քաջ հայտնի է, որ անջատողականները չեն մասնակցի որեւէ բանակցությունների, որոնց մասնակցում է Դոկու Զավգաեւը:

Յանդարբիեւը չի բացառում նաեւ Ելցինի անձնական անվտանգությունը Չեչնիա այցելելու պարագային:

digitised by A.R.A.R.@

Ներքին կյանք

Ֆինանսներ

ՀՀ բանկային համակարգը կայանում է

ՀՀ ԿԲ բանկի կառավարման ապարատի վարչության պետ, բանկային վերահսկողության միջազգային բազելյան կոմիտեի Անդրկովկասի եւ Կ.Ասիայի երկրների տարածաշրջանային խմբի խորհրդի քարտուղար Աշոտ Մանուկյանը ասաց, որ ապրիլի 9-12-ը Ալմաթիում կայացել է Բանկային վերահսկողության բազելյան միջազգային կոմիտեի Անդրկովկասի եւ Կենտրոնական Ասիայի երկրների տարածաշրջանային խորհրդի անդրանիկ նիստը: Անցած տարվա նոյեմբերին Երեւանում տեղի ունեցած հիմնադիր համաժողովի ընթացքում կազմվել էր այդ տարածաշրջանի երկրները ներկայացնող խումբը, որը ներկայումս միավորում է յոթ երկիր (Հայաստան, Վրաստան, Ղազախստան, Ղրղզստան, Թուրքմենիա, Ուզբեկստան եւ Տաջիկստան, Ադրբեջանի կենտրոնական բանկը դեռեւս միայն ուշիուշով ուսումնասիրում է բանկային խմբի գործունեությունը):

Ալմաաթիի համաժողովում քննարկվել են մի շարք կարեւորագույն խնդիրներ: Դրանցից մեկը տարածաշրջանի երկրների միացումն էր օֆշորային բանկային համակարգերին: Անգլիայի եւ Ֆրանսիայի բանկերի ներկայացուցիչների հետ քննարկումներից հետո, որին մասնակցել է նաեւ բազելյան կոմիտեի ներկայացուցիչը, ներկայացվել են հիշյալ համակարգի առավելություններն ու թերությունները, արձանագրվել է, որ Անդրկովկասի եւ Կ.Ասիայի երկրները օֆշորային բանկային եւ գործարար համակարգերի կարիքն ունեն: Սույն համակարգի ստեղծմանը խոչընդոտող առաջին հանգամանքը համապատասխան օրենսդրական դաշտի բացակայությունն է եւ Տաջիկստանում առկա ներքաղաքական անկայուն վիճակը: Քաղաքական եւ տնտեսական կայունության դիրքերից մոտենալու դեպքում, ընդհանուր տեսակետն այն էր, որ միայն Հայաստանն է պատրաստ օֆշորային բանկային համակարգի անցնելուն, իսկ անհրաժեշտ օրենսդրական հենքի ձեւավորման շուրջ ներկայումս լուրջ աշխատանք եւ խորհրդատվություններ են ընթանում:

Բազելյան կոմիտեն արդեն մշակել է համաձայնագրերի մի նոր լրացում, որն ընդունվել է ս.թ. փետրվարի 27-ին Բազելում կայացած կենտրոնական եւ ազգային բանկերի ղեկավարների համաժողովում: Ինչպես նշեց պարոն Մանուկյանը, դրա նախապատճառը եղել է Բերինգս եւ Դայվա բանկերի համաղեսները: Վերջին 20-25 տարվա փորձը ցույց է տվել, որ բանկերը հիմնականում (80 տոկոս) սնանկանում են վատ կառավարման պատճառով: Այսինքն բանկերի «դայթերը» պայմանավորված է մեծամասամբ ոչ տնտեսական պատճառներով (բանկերը սնանկանում են նաեւ բարգավաճ երկրներում): Ահա թե ինչու ՀՀ ԿԲ-ն արդեն ձեռնամուխ է եղել բանկային կառավարման համակարգերին ներկայացվող չափանիշների խստացմանը, իսկ վերահսկողության ծառայությունը արդեն նախատեսում է բանկերի գրանցման ժամանակ կառավարիչներին ներկայացվող պահանջների խստացում:

Քննարկվել է նաեւ բանկային ռիսկի կառավարման խնդիրը: Եթե նախկինում նկատի էր առնվում բանկային ռիսկի ընդամենը վեց տարբերակ, ապա այժմ 30 եւ այդ բոլոր տարատեսակները գտնվում են մշտական վերահսկողության ներքո, եւ այդ է պատճառը, որ 1996 թ. ընթացքում Հայաստանում բանկային համաղեսների միտում չի նկատվում:

Բազելյան վերջին համաձայնագրերը ներկայումս կիրառվում են մեր երկրում եւ արտացոլված են ՀՀ «Բանկային գործունեության մասին» նոր օրենքի նախագծում:

Ապրիլի 22-26-ը Լոնդոնում տեղի է ունեցել ԱՊՀ եւ բալթյան երկրների կենտրոնական եւ ազգային բանկերի կառավարման դեպարտամենտների ղեկավարների հանդիպում, որը նվիրված էր այդ բանկերի կողմից մարդկային ռեսուրսների օգտագործման խնդիրներին: Ըստ պարոն Մանուկյանի, այստեղ նույնպես անակնկալ է մատուցվել, երբ հերթը հասել է Հայաստանի ԿԲ աշխատանքը ներկայացնելուն (բանկի գործունեության մասին նախապես Լոնդոն են ուղարկված եղել համապատասխան փաստաթղթեր): Անգլիայի բանկի զարգացման եւ վերապատրաստման դեպարտամենտի տնօրեն Իեն Թոմսոնը հայտարարել է, որ Հայաստանի բանկի ներկայացուցչին լսելու կարիք չկա, որ ՀՀ ԿԲ ներկայացրած փաստաթղթերն արդեն հրապարակված են Անգլիայի բանկի ժամանակացույցերում, տարածված են Եվրոպայում, եւ Հայաստանի բանկն այլեւս սովորելու կարիք չի զգում:

ՀՀ ԿԲ ապարատի կառավարման վարչության պետը ասաց. «ԱՊՀ եւ բալթյան երկրների մեջ Հայաստանի կենտրոնական բանկը միակն է արժանացել նման գնահատականի: Արեւմուտքն առաջին անգամ ընդունեց մեր բանկային համակարգը»:

Հակոբ Գրիգորյան

Ուսումնական

Տնտեսագիտության դասեր՝ ամերիկյան ձեւով

1993 թ. աշնանից Հայաստանում հիմնադրվել է միջազգային «Պատանեկան նվաճումներ» կազմակերպությունը, որի նպատակն է դպրոցիներին ծանոթացնել կիրառական տնտեսագիտության հիմունքներին եւ ավելի հստակ պատկերացում տալ ազատ շուկայական հարաբերությունների ու ազատ ձեռնարկատիրության մասին: Կազմակերպության տնօրեն Արմենուհի Հովհաննիսյանը ավելի մանրամասն ներկայացրեց դրա գործունեությունը:

Ամերիկյան «Պատանեկան նվաճումներ» կազմակերպությունը հիմնվել է 1991 թ. եւ այժմ 90-ից ավել երկրներ մասնակցում են այդ ծրագրին: Հայաստանում ընթացող ծրագրերի աշխատանքը ֆինանսավորում է ամերիկյան «Միջազգային զարգացման գործակալությունը» (USAID): Կազմակերպությունն իր աշխատանքներն սկսելով մայրաքաղաքի դպրոցներում 1995 թ. գարնանից գործում է հանրապետության 125 ուսումնական հաստատություններում: Դրանց թվում է Երեւանի պետական համալսարանը, պետական մանկավարժական ինստիտուտը, ճարտարագիտական համալսարանը, Աշտարակի շրջանի ֆինանսատնտեսական համալսարանը, մի շարք քոլեջներ եւ Գյումրիի, Վանաձորի, Հրազդանի, Աշտարակի, Արտաշատի, Էջմիածնի, Եղեգնաձորի, Սիսիանի մի շարք դպրոցներ: Կազմակերպության ծրագրերում այս տարի ընդգրկված են ավելի քան 2500 աշակերտ եւ 120 վերապատրաստված ուսուցիչ, որոնց մեծ մասն արդեն վկայականներ են ստացել:

Ուսուցումը կատարվում է հատուկ դասագրքերով, որոնք անգլերենից թարգմանվել են ռուսերեն եւ հայերեն: Դասագրքերով աշակերտները տեսականորեն են ծանոթանում տնտեսագիտությանը, միեւնույն ժամանակ կազմակերպվում է նաեւ գործնական աշխատանք: Նրանք տեղերում ստեղծում են աշակերտական ընկերություններ: Ընկերությունն ընտրում է արտադրությունը կամ ծառայությունը կազմակերպող վարչակազմ՝ տնօրեններ եւ փոխտնօրենի ղենտներ ֆինանսների, արտադրության, մարքեթինգի եւ կադրերի գծով: Այդ պաշտոնյաները համապատասխան փաստաթղթեր են ստանում, որտեղ ծանոթանում է իրենց պարտականություններին: Բաժնետոմսերի վաճառքից կուտակելով հիմնական կապիտալ, ընկերությունը կազմակերպում է որեւէ արտադրություն կամ ծառայություն, միաժամանակ սովորելով գովազդի եւ փաթեթավորման տեխնիկան: Աշխատողներին աշխատավարձ վճարելուց հետո, մնացած շահույթից ընկերությունը բաժնետերերին վճարում է իրենց շահաբաժինները, որից հետո էլ լուծարում ընկերությունը: Այս ընթացքում ընկերության անդամները վարում են մի շարք արձանագրություններ եւ այդ ձեւով սովորում արտադրության հետ կապված ամբողջ գործավարական աշխատանքը: Սա խաղի նման է, բայց երեխաներն իրականում արտադրանք են տալիս:

1994 թ-ի ամռանը 4 դպրոցականներ եւ 1995-ի ամռանը 2 ուսանողներ կազմակերպությունը գործուղեց ԱՄՆ՝ մասնակցելու Միջազգային ուսանողական ամենամյա համաժողովին, որը կազմակերպել է միջազգային «Պատանեկան նվաճումներ կազմակերպությունը» Միչիգանի Միդլենդ քաղաքում: Աշխարհի ավելի քան 83 երկրներից եկած պատվիրակների կողքին նրանք այնտեղ ներկայացրին Հայաստանի պատանեկան նվաճումներ կազմակերպությունը:

1995-ի ամռանը Ծաղկաձորում կազմակերպվել է տնտեսագիտական թեքում ունեցող ճամբար: Ծրագրում ընդգրկված 50 դպրոցներից ընտրվեց մեկական պատվիրակ, որոնք մասնակցեցին այդ ճամբարին:

Այս տարի նախատեսվում է կազմակերպել նույնատիպ մի ճամբար, որին այս անգամ կմասնակցեն ավելի քան 150 սովորողներ, իսկ երկուսը կմեկնեն մասնակցելու ամերիկյան համաժողովին:

Մարիամ Սարգսյան

Առողջապահություն

Երեխայի ճակատագիրը՝ հոգածության առարկա

ՄԱԿ-ի մանկական բարեգործական հիմնադրամը Հայաստանում գործում է դեռեւս 1994 թ-ից, որն զբաղվում է առողջապահության եւ կրթության բարելավման հարցերով: Ստորեւ ներկայացվում է հարցազրույց Հայաստանում հիմնադրամի ներկայացուցչի պաշտոնակատար Միքայել Ալեքսանյանի հետ:

-Պրն Ալեքսանյան, ներկայումս ի՞նչ առողջապահական ծրագիր եք իրականացնում:

-Դեռեւս անցյալ տարվա հոկտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին սկսել ենք պայքարել դիֆթերիայի դեմ, որը մինչեւ այսօր էլ շարունակվում է: Փորձում ենք այն երկարաձգել եւս 1-2 տարով: Ծրագիրը ղեկավարում է առողջապահության նախարարությունը, բայց օժանդակվում է մեր կողմից: Մենք պետական ծրագրեր չունենք, այլ միայն օգնում ենք դրանց իրականացմանը (ապահովում ֆինանսով):

Վերջին տարիներին ԱՊՀ երկրներում գրանցվել են դիֆթերիայի բազմաթիվ դեպքեր եւ, հաշվի առնելով միգրացիայի ակտիվությունը, արդեն պարզ է նաեւ Հայաստանում այս իրավիճակի բարդացումը: Այդ իսկ պատճառով դիմեցինք Միջազգային դոնոր համայնքներին՝ օգնելու Հայաստանում կանխարգելիչ միջոցառումներ կազմակերպելու (պատվաստանյութերի, ասեղների գնում եւ առաքում, սառցախցիկների առաքում):

Պատվաստումը կատարվում է մինչեւ 60 տարեկան մարդկանց համար, մինչեւ 60 տարեկանից բարձր [illegible] օրգանիզմը իմունիտետ [illegible] այդ հիվանդության դեմ: Մինչեւ 30 տարեկաններին մեր օրգանիզմը [illegible] է, բայց կա առավել խոցելի տարիքային խումբ (30-50), որոնց համար նպատակահարմար է սրսկում կատարել երկու անգամ:

-Ի՞նչ արդյունքների եք հասել, մահացության քանի՞ դեպք է գրանցվել:

-1994 թ-ին գրանցվել է 36 հիվանդություն եւ 2 մահվան դեպք, իսկ 95-ին՝ հիվանդության 30 եւ մահացության 7 դեպք, 96-ին համապատասխանաբար 8 եւ 2 դեպք:

-Ուրիշ ծրագրեր ունե՞ք:

-Ապրիլի 22-26-ը պատվաստումներ էին արվում պոլիոմելիտի դեմ (2-5 տարեկան երեխաների համար), որպեսզի կանխվի բնական հարուցիչի զարգացումը:

Բացի այդ, պոլիկլինիկաներին օգնել ենք համապատասխան դեղորայքով, որոնք երեխաներին տրվում են անվճար: Կան մի շարք ծրագրեր առողջապահության ոլորտում՝ աղդված մայրերի եւ երեխաների բժշկական հիմնահարցերին:

-Իսկ ի՞նչ կասեք կրթության բնագավառի մասին:

-Նախ նշեմ, որ գոյություն ունեն 5 կատեգորիայի երեխաների խմբեր, որոնց մենք օգնություն ենք ցույց տալիս. 1.ծնողազուրկ երեխաներ, 2.գիշերօթիկ դպրոցի երեխաներ, 3. փախստական երեխաներ, 4.ֆիզիկական ու մտավոր թերություն ունեցող երեխաներ, 5.փողոցային երեխաներ: Նրանց հատկացրել ենք նավթ (ձմռան համար), անկողնային պարագաներ, գրենական պիտույքներ:

Ավելի վատ է վիճակը աղետի գոտու գիշերօթիկ դպրոցներում, որտեղ աշակերտները ստիպված են փայտե տնակներում մնալ ոչ միայն դասաժամերին, այլեւ ամբողջ օրը: Կազմակերպում ենք նաեւ հայոց լեզվի ուսուցման 4-ամսյա կուրսեր փախստական երեխաների համար, որոնք լավ չեն տիրապետում հայոց լեզվին: Ընթացքի մեջ է «Կյանքի հմտություններ» ծրագիրը, որի նպատակը երեխաների մեջ առօրեական հմտությունների զարգացումն է (հաղորդակցման, ստեղծագործական, տրամաբանական, որոշում ընդունելու, ինքնահաստատման) եւ այլն:

Սրան զուգահեռ ունենք հոգեբանական օգնության ծրագիր: Փորձում ենք պատրաստել հոգեբանության ուսուցիչներ, ովքեր կկարողանան տարբեր եղանակներով օգնել հոգեբանական սթրեսներ ապրող երեխաներին:

Մելինե Սարգսյան

Նորույթ

Երիտասարդության ազգային խորհրդի առաջին քայլերը

Երեւանի պետական համալսարանի գիտական նիստերի դահլիճում, մայիսի 3-ին, ժամը 11-ին կայացավ Հայաստանի երիտասարդության ազգային խորհրդի հիմնադիր ժողովը:

Հիմնադիր ժողովին ներկայացել էին ՀՀ երիտասարդական, հասարակական կազմակերպություններ, սակայն Ազգային խորհրդի աշխատանքներին մասնակցելու իրավունք ստացան միայն 29-ը, քանի որ մյուսները չունեին համապատասխան իրավասություններ (արդարադատության նախարարությունում գրանցված չլինելու պատճառով): Ըստ նախորոք կազմված կանոնադրության, ժողովի աշխատանքներին կարող են մասնակցել այն երիտասարդական կազմակերպությունները, որոնք առանց շահ հետապնդելու ցանկություն կունենան լուծել ամբողջ երիտասարդության հուզող խնդիրները:

Ազգային խորհուրդը նպատակ ունի ստեղծելու երիտասարդական սերտ համագործակցություն կոորդինացնելու բոլոր կազմակերպությունների գործունեությունը: Ողջույնի խոսքով հանդես եկան ԱԺ պատգամավոր, գիտության եւ կրթության հանձնաժողովի փոխնախագահ Արամ Մանուկյանը, մշակույթի եւ սպորտի, երիտասարդության վարչության պետ Արշակ Բանուչյանը: Նրանք նշեցին, որ ազգային պետականության կայացման գործում հայ երիտասարդների ակտիվ գործունեությունը ոչ միայն կարեւոր, այլեւ շահեկան է:

Սերնդափոխությունը եւ իշխանափոխությունը հուսալի հիմքեր ունենալու հավակնություն են ստանում: Հետագա համերաշխության «դաստիարակված» Ազգային խորհուրդը հերթով անդրադարձավ օրակարգի հարցերին: Ընտրվեց հաշվիչ հանձնաժողով, Ազգային խորհրդի նախագահ Վահե Հակոբջանյան, փոխնախագահ Կարեն Մաթեւոսյան, քարտուղար, որից հետո անցան կանոնադրության քննարկմանը:

Հայաստանի երիտասարդական ազգային խորհրդի առաջին հավաքը կայացավ որպես այդպիսին:

Հասմիկ Առաքելյան

«ԱԶԳ»
ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության [illegible] տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
[illegible]
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ձեւ եւ տառաշարում [illegible]
Apple Macintosh
[illegible] «Ազգ»-ին պատկանում է
ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ
Հեռախոս 5216-35
«AZG»
LIBERAL DEMOCRATIC DAILY
Editorial board
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

Թեժ գիծ

Սեփականաշնորհում

«Կասյան-12»-ի առեղծվածը

«Փոքր» օբյեկտների սեփականաշնորհման երկամյա պատմության մեջ «Կասյան-12»-ի («Նոր սերունդ» թիվ 16 կարի արտադրամաս) օրինակը բացառիկ է: Առաջիններից մեկը, մտնելով սեփականաշնորհվող օբյեկտների ռեեստրի ծրագրի մեջ (տես թիվ 8), այս արտադրամասը մինչեւ օրս մնում է չսեփականաշնորհված եւ գնալով ավելի մեծ թվով մարդկանց ուշադրություն է հրավիրում իր վրա: Սա այն դեպքում, երբ այդ ընթացքում 2140 «փոքր» օբյեկտ է սեփականաշնորհվել, 96 օբյեկտ էլ վաճառվել է աճուրդով:

Ավաղ, իրականություն դարձավ այդ օբյեկտի սեփականաշնորհման գործընթացի հնարավոր բարդացման մասին մեր մտավախությունը: Եւ հիմա էլ դժվար է ասել, թե ինչ ավարտ կունենա իր բնույթով շատերի տարակուսանքը շարժող այս վեճը, հատկապես որ դրա նկատմամբ համապատասխան կազմակերպությունների վերաբերմունքը բազմաթիվ հարցականներ է առաջացրել:

Աշխատանքային կոլեկտիվի ներսում եղած վեճն է եղել այս խաչհարցի պատճառը: Կոլեկտիվը բաժանված է (կամ էլ բաժանել են) երկու անհավասար մասի, որոնցից յուրաքանչյուրը յուրովի է պատկերացնում իր շահերը: Երբ մեծամասնությունը, ձայների գերակշռություն ունենալով, չի խոստանում օրենքով սահմանված կարգով տեր դառնալ արտադրամասին, առայժմ փոքրամասնությունը փ դեռ, այս կեսը կազմող աշխատողների մեծ մասը կոլեկտիվ է եկել, երբ օբյեկտի սեփականացման հայտը արդեն ներկայացված է եղել հին աշխատողների կողմից, ինչն էլ անհամաձայնությունների վիճաբանության առաջացման հիմնական պատճառն է, մանավանդ որ «Նոր սերունդ» ընկերությունը չի բավարել իր համակարգի նորեկների ներսամսը...) ցանկանում է արտադրամասը կիսել եւ առյա առանձին-առանձին սեփականացնել: Մի բան, որ օրենքով չի թույլատրվում: Անա եւ արդյունքը. չորս անգամ օբյեկտը դրվել է սեփականաշնորհման եւ բացառված չէ, որ լինի նաեւ հինգերորդ փորձը: Մինչդեռ սեփականաշնորհման օրենքը սահմանում է, օբյեկտը մեկ անգամ առաջարկել աշխատանքային կոլեկտիվին, ծախողման դեպքում հանվում է աճուրդի:

Տարօրինակն այն է, որ սեփականաշնորհման եւ ապապետականացման ղեկավար հանձնաժողովը, առաջին ժողովի օրինականությունը կասկածելով, կասեցրել է գործընթացը եւ առա իր իսկ որոշմամբ (թ. 260) ուժը մեջ բողոքելով, կարգադրել է արտադրամասի սեփականաշնորհումը նորից, զրոյից սկսելու երկրորդ որոշմամբ: Իսկ երբ սա էլ արդյունք չի տվել (հանի որ մեծամասնությունը հրաժարվել է մասնակցել այդ ժողովին), գնացել է երկրորդ փորձին էլի ուժը կորցրած չճանաչելով նախորդ որոշմամբ:

Այս կրկնությունները ղեկավար հանձնաժողովի նախագահի տեղակալ Բորիս Քոչարյանը հիմնավորում է այս կերպ. «Առաջին ժողովի անցկացման օրվա մասին կոլեկտիվի մի մասը տեղյակ չի եղել եւ բողոք է ներկայացրել մեզ: Բացի այդ, մենք նկատել ենք կոլեկտիվի մեծամասնության ներկայացուցիչ Արշակ Շիրինյանի կոլեկտիվի նոր անդամներին սեփականաշնորհման գործընթացից դուրս թողնելու սեւեռուն ձգտումը»: Իսկ ղեկավար ունեցվածքի հաշվառման եւ ապապետականացման վարչության պետ Պավել Ղալբախչյանը հետեւյալ կարծիքն ունի. «Ա. Շիրինյանի ներկայացրած փաստաթղթերում օրենքին հակասող ոչինչ չկա, բացառությամբ այն փաստի, որ ժողովի արձանագրությունը վարչություն է ներկայացրել երկու օր ուշացումով, չնայած դա նրա մեղքը չէ, հանի որ «Հայկենցաղարտադրություն» արտադրական միավորման ղեկավարությունը ուշացումով է ուղարկել կասարել կոլեկտիվի հաստիքացուցակում եւ նոր ցուցակը ներկայացրել է երկու օր ուշացած: Օրենքից ելնելով ուշացման համար պատասխան էինք դիմել ղեկավար հանձնաժողովին, ինչը եւ արել ենք նշելով, որ ուշացման համար կոլեկտիվը մեղավոր չէ: Մնացածը մեր ֆունկցիան չի եղել»:

Թվում է, թե կոլեկտիվի աշխատողներին պետք էր բացատրել օրենքի կտրուկ պահանջը եւ տարբ չտալ զգացմունքներին: Վերջիվերջո օրենքը սահմանում է, որ մեծամասնությամբ է լուծվում սեփականաշնորհման հարցը: Մինչդեռ այս դրսեւորված փոքրամասնության բողոքները գնահատվել են որպես ծանրակշիռ գործոններ օրենքից շեղում կատարելու համար: Եւ «կողքից» կոլեկտիվին մատուցած խորհուրդներն ու միջամտությունները այն աստիճան են բարդացրել գործը, որ ստիպված միջամտել է ԱԺ ֆինանսավարկային, բյուջետային եւ տնտեսական հարցերի մշտական հանձնաժողովը:

Հանձնաժողովը նույնպես գտել է, որ «ներկայացված փաստաթղթերից հնարավոր չէ եզրակացության գալ, տեղեկացվե՞լ են արդյոք ժողովի մասին կոլեկտիվի այն աշխատողները, որոնք չեն մասնակցել սեփականաշնորհմանը մասնակցելու համաձայնություն տված կոլեկտիվի ժողովին»: Եւ իբրեւ լուծում ղեկավար ունեցվածքի հաշվառման եւ ապապետականացման վարչությանը առաջարկել է նոր ժողով անցկացնել ապահովելով նաեւ «կոլեկտիվի անդամներին հավասարեցված անձանց» ներկայությունը:

Հարգելով օրենսդիր մարմնի հանձնաժողովի կարծիքը, միաժամանակ չենք կարող անտեսել խիստ տրամաբանությունը: Երբ հանձնաժողովը մի դեպք հետո անօր «ներկայացված փաստաթղթերից» եւ անդրադառնալ այդ օբյեկտի սեփականաշնորհման գործընթացի սկզբին, ապա անդրադարձն նրա առաջ կծագեր անխուսափելի հարցը. իսկ ո՞վ պետք է կազմակերպեր ժողովը եւ կոլեկտիվին տեղյակ պահեր անցկացման օրվա մասին, երբ ոչ արտադրամասի վարիչ Մովսես Գեւորգյանը, որն ստորագրությամբ այդ մասին պատասխանատվություն-գործակցություն ստացել է վարչությունից (վարչությունը, որպես նյութական պատասխանատու, նրան է հանձնել առաջարկությունը, այլ ոչ թե հայտի հեղինակներին, ինչը նույնպես վկայում է հարուցել «հակառակ ճամբարում»): Տրամաբանորեն Մ. Գեւորգյանը չէր կարող անտեղյակ լինել այս ամենից, մանավանդ որ օրեր շարունակ այդ մասին չի հայտնել կոլեկտիվի մեծ մասին: Բացի այդ, ժողովի օրը, ըստ մեր ունեցած տվյալների, նշանակել են սեփականաշնորհման ղեկավար հանձնաժողովի չորս անդամներ, որոնք նոյեմբերի 7-ին այցելել են արտադրամաս եւ որոնց այնտեղ գտնվելու ժամանակ ապակայի բանալիներ են եղել:

Եւս մի կարեւոր հանգամանք. նոյեմբերի 14-ին տեղի ունեցած առաջին ժողովին ներկա են եղել հանձնաժողովի այն չորս անդամներից երկուսը Գագիկ Գաբրյանը եւ Արմեն Պողոսյանը: Ներկա են եղել նաեւ «անտեղյակ» 12-ից հինգ հոգի, մի փաստաբան եւ տարածքի հեղինակը որպես հրավիրված դիտորդներ: Հենց կոլեկտիվի այս հինգ անդամների (այդ թվում նաեւ Մ. Գեւորգյանի) ներկայությամբ էլ ապահովվել է ժողովի քվորումը, եւ նրանցից երկուսն էլ առաջարկություն անելու համար ելույթ են ունեցել (Մ. Գեւորգյան, Խ. Բաղդասարյան): Արդ, կարելի՞ է այս փաստերից եզրակացնել, որ կոլեկտիվի տասներկու անդամներ ոչինչ չեն իմացել: Կարծես թե ոչ: Գուցե հանձնաժողովին բոլորովին այ՞լ փաստաթղթեր են ներկայացվել:

Ինչեւէ: Անդրադառնանք որոշման մեկ այլ դրվագի, որը շատ կարեւոր է թվում: Եզրակացվելիք լինելու հավակնություն ունեցող ժողովին այդ որոշմամբ հրավիրվել են ոչ փաստացի աշխատողները նույնպես: Արդյունքում մեկ հայտնի է, որ այս տարվա մարտի 1-ի ժողովին մասնակցել են 9 փաստացի աշխատողներ (հաստիքացուցակում 24-ն են, որոնցից երկուսը մահացել են այս ընթացքում) եւ այդ հոգի «կոլեկտիվի անդամին հավասարեցված» կարգավիճակով: Ընդ որում, վերջիններից յուրաքանչյուր հավասարազորերով... Այս ուժը այն մարդիկ են, որոնք սեփականաշնորհման գործընթացի սկզբից խնդրո առարկա օբյեկտի տեր դառնալու ցանկություն չեն հայտնել սահմանված ժամկետում եւ օրենքով կորցրել են իրենց այդ իրավունքը: Եւ սակայն նշանակա ժողովների ընթացքում գրեթե վճռական դեր են խաղում: Չբավարվելով փաստացի աշխատողների տեղը, նրանք փաստացի աշխատողի իրավունքով եւ օբյեկտի սեփականաշնորհման նախաձեռնություն կայացրին (սա նրանց իրավունքը չէ) եւ փայաբաժիններ ստացան: Եւ երբ այս ժողովի արդյունքը բողոքվի որպես օրինական, ժողովին չմասնակցած (որպես բողոքի նշան) տասներեք փաստացի աշխատողներ եւ մեկ «դրսից» միացած անդամ կզրկվեն իրենց արտադրամասին տեր դառնալու իրավունքից, իրավունք, որի համար պայքարում են դեռեւս 1992 թվականից: Արդարացի՞ է: Սա՞ է լինելու լուծումը, որ սեփականաշնորհման հանձնաժողովը փնտրում է ամբողջ մեկուկես տարի:

Լոռի

Ոչ միայն ինչեղ անուն, այլեւ լավ գործեր

«Կանակա»

Ներքեւս Վանաձորում սեփականաշնորհվեց շինարարական առաջին կազմակերպությունը՝ «Կանակաև»... Նախաձեռնողի համեստախոս այս կոլեկտիվի բոլոր անդամները, ամեն մեկն իր հնարավորության սահմաններում, դարձավ փայատեր: «Կանակաև» հանրապետության լավագույն շինարարական կազմակերպություններից է:

Շինարարության նախարարությունում գիտեին, թե ո՞վ կարող է գլուխ հանել, ուստի կանգնեցնել միայն անունով գոյություն ունեցող կազմակերպության ղեկավարումը: 35 տարին հազիվ բոլորած Հայկ Հովհանյանն այն ժամանակ 1990-ի դեկտեմբերին, Կիրովի տրեստի կառավարիչի առաջին տեղակալն էր:

Անցած հինգ տարիների ընթացքում ինչ գործ չի արվել: Վանաձորում, Գուգարքում, Ստեփանավանում ու Տաշիրում շահագործման է հանձնել ավելի քան 50 հազար քառ. մետր բնակելի տարածք: Վանաձորում կառուցել է 3 դպրոց, 2 մանկապարտեզ, վերականգնել նյարդահոգեբանական դիսպանսերը:

... Մի հանի օրից շահագործման դեպի հանձնենին թիվ 18 գիշերօթիկ դպրոցը: Ֆրանսիական «Մանկություն Հայաստանի» կազմակերպության ղեկավարով երկուսուկես ամսում նախկին մանկապարտեզը վերակառուցել են գիշերօթիկին հարմարեցված նախագծով: Հայկը ծույլանալ չունի: Դպրոցի տնօրեն Հասմիկ Ներկարարյանին թեւել էր վերջերս շահագործված մանկապարտեզը, որ տեսնի ու ինքն ընտրի դպրոցի սենյակների, հատակի գորգերի, լինոլեումների գույները: Չթաքցված հպարտությամբ չգիտես նրա համար էր, որ դպրոցի երեխաները պայծառ հնարավորություն էր տալիս, թե՞ որ երաշալի այս մանկապարտեզը, որ փոքրիկներն իրենց այնքան լավ էին զգում, իրենք «Կանակաև» է կառուցել: Մինչ երկու տնօրենները իրենց խնդիրներով էին զբաղված, ես ակամա մտքի եւ գնացի... Շինարարները այս մանկապարտեզում վերջին աշխատանքներն էին կատարում: Տնօրենը մանրազնին ուսումնասիրում էր արված աշխատանքը: Նրա ոգեւորությունները հասկանալի, ես զարմանում էի կատարված գործի որակից: Դուրս եկանք ու Հայկն ուսանձ չորս կողմը նայեց ու զարմացած հարցրեց.

Ո՞վ է ասել, եւ եզրափակել...

Պատասխան չկար: Պարզ էր, պետք է դողդեր: Անաց երեխայի աչքն ինչի՞ սովորի ծառ բանին: Տնտեսագիտական ճանապարհներ կառուցող «Հայաստան» հիմնադրամի համար, փաստորեն մեծ ու փոքր կառույցներ չկան: Գործադիր վարչության տնօրեն Մանուշակ Պետրոսյանն այդ օրը եկել էր ծանոթանալու գործերի ընթացքին: Անկեղծորեն ուրախացավ՝ տեսնելով կատարված աշխատանքը:

- Մենք ավելի գոհում աշխատելու փորձ ունենք: Վանաձորցիները կարող են հպարտանալ իրենց շինարարներով: Ոչ մի համեմատություն բնկալ Գյումրիի շինարարների հետ: Մեր կարծիքով «Կանակայի» եւ Ռնկրեինի շինարարների մոտ բարձր է մասնագիտական արժանապատվությունը: Իրենց վստահված գործն անում են ավելի սրտացավ ու արագ: Այս մանկապարտեզը կարծես իրենց երեխաների համար կառուցելիս լինեին: «Կանակաև», հաղթելով մրցույթը, առաջին անգամ է դարձել մեր կառուցապատող: Սակայն աշխատանքի այս որակը տեսնելով, համոզված եմ, որ վերջին անգամը չի լինելու,- այն ժամանակ ասաց տիկին Մանուշակը:

Ողջույն տարբ օր հետո մանկապարտեզի բացմանը «Կանակաև» ի հայտ բերեց մի նոր որակ: Կոլեկտիվը որպես ազգային տուրք «Հայաստան» հիմնադրամին փոխանցեց կառույցի ընդհանուր արժեքի հինգ տոկոսը՝ 8 հազար ամերիկյան դոլար:

Հաջողությունները «Կանակայինն» ի սկզբանե էին ուղեկցում: Թեեւ, երբ կազմակերպությունն ստեղծվեց, գրասենյակում նստելու մի աթոռ էլ չունեին, բայց հենց առաջին տարին ՀՀ շինարարության նախարարության մեծ օժանդակության դրոշակակիր նշանակ մեծարվեց: Վանաձորում 15 շենք շահագործման հանձնեցին, իսկ Գուգարքի շրջկենտրոնում մի հազար քառակուսի մետր բնակելի տարածք:

- Դեռ այն ժամանակ մենք հասկացանք, որ ամեն կանգնել ենք հաղին: Մասնագիտական ուժը կար: Ընդամենը պետք էր համախմբվել եւ հավատով ու նվիրումով գործին կպչել,- պատմում է երիտասարդ տնօրենը:

Սակայն իրենց ամենամեծ առաջընթացը, ամենալուրջ հաղթանակը «Կանակայի» շինարարները համարում են 1994-ի արդյունքները:

- 1994-ի ապրիլին էր: Քաղաքում առաջիններից մեկը հանդիպեցինք մասնակցել համաշխարհային բանկի վարկի միջոցներով իրականացվող շինարարության մրցույթին: Մեծ, լարված պայքար էր: Փոխտնօրեն Մուշեղ Սարգսյանի եւ գլխավոր ինժեներ Լեւոն Մովսիսյանի գլխավորությամբ մեր մասնագետների լուրջ նախապատրաստությունը հաղթանակ ապահովեց: Տարեվերջին արդեն տասը բնակելի շենք շահագործման հանձնեցինք: Գիտեք, երբ կա աշխատանքի արդար վարձատրություն, առա մեր շինարարը ոչնչով չի զիջի ուրիշներին,- համոզված ասում է Հայկ Հովհանյանը:

Ոգեւորված «Կանակաև» շարունակեց մասնակցել համաշխարհային բանկի աղետի գոտու վերականգնման եւ զարգացման ծրագրի իրականացման հայաստանյան գրասենյակի մրցույթներին: Ամեն անգամ նախապատրաստվելով նույն պատասխանատվությամբ եւ իրար եռանդից ինքը հաղթանակ տարավ:

Համաշխարհային բանկի ծրագրերն իրականացնում են հանրապետության 29 շինարարական կազմակերպություններ: Գրասենյակը, հիմք ընդունելով նրանց կատարած աշխատանքի որակը, ժամկետը, ֆինանսական միջոցների ռացիոնալ օգտագործումը, մասնագիտական գրագիտությունը եւ այլ չափանիշներ, որոշում է այդ կազմակերպությունների ռեյտինգը: Թե տարվա, թե անցած ամիսների արդյունքներով, «Կանակաև» անընդհատ զբաղեցնում է առաջին տեղը:

- Մեզ մեծ բավականություն է պատճառում համաշխարհային բանկի գրասենյակի հետ համատեղ աշխատանքը,- ասում է Հայկը: Շուրջ երկու տարվա ընթացքում միասին կառույց հանձնելու բերկրանք էլ ենք ապրել, սկզբունքային տարաձայնություններ էլ ենք ունեցել: Խոստովանում այս մարդկանց համար աշխատանքի գնահատման առաջին չափանիշը իրենց ներկայացրած պահանջների բավարարումն է:

Համաշխարհային բանկի գրասենյակի տնօրեն, սեյսմակայուն շինարարության մասնագետ, գիտությունների թեկնածու Միխայել Մելիքսեթյանի հեղինակությամբ մշակվել է երկու տիպի բարձրահարկ կարկասային եւ հինգ հարկանի խարխ շենքերի սեյսմակայունության բարձրացման նոր մեթոդներ: Առաջինի դեպքում ռեզինե-մետաղական ներդիրների վրա կառուցվում է վերին մեկուսացված հարկ, իսկ երկրորդի դեպքում նման ներդիրներ տեղադրվում են շենքի հիմնատակում: Աշխարհում համանման փորձ, թերեւս, կա: Բայց այդ եղանակով երբեւէ բնակելի շենքեր չեն ամրացվել: Մեթոդների կարեւոր առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ շենքերն ամրացվում են հիմնականում առանց բնակիչներին տեղահան անելու: Բացառությամբ, նախագծային որոշ առանձնահատկությունների դեպքում, հինգ հարկանի շենքի առաջին հարկի բնակիչների: Երիտասարդ «Կանակաև», ինչպես հաճախ է պատահում, ռազմավարական այս գաղափարներով:

Շահելով մրցույթը, ամիսներ առաջ սկսեցին Իսահակյան 4 բազմահարկ շենքի ամրացումը: Խորհրդանշական էր, որ եզակի այս կառույցը շահագործման հանձնվեց հենց երկրաշարժի տարելիցի օրը, ղեկավար բարձրաստիճան այրերի ներկայությամբ:

Առավել պատասխանատվությամբ կլոր երկրորդ եղանակի իրականացումը: Մյասնիկյան 1 շենքի ամրացման համար վճռեցին իրենք էլ մրցույթով բերել տեղամասի դեպքին եւ որակի գծով հսկիչին: Ինչպես շատ դեպքերում, այս անգամ էլ «Կանակայի» ընկերոջին կանգնած էր նաեւ համխորհրդի գործընկեր եւ առաջին հերթին նախագահի տեղակալ Լեւոն Ալլահվերդյանը: Հայտ ներկայացրած 23 մասնագետների միջեւ լուրջ մրցույթ ծավալվեց ներկայացված նախագծի վերաբերյալ:

- Սա մրցութային ծնծով կարեր ընտրելու մեր առաջին փորձն էր: Երկուսը հաղթեցին: Բայց չէ՞ որ չորս-հինգն էլ շատ մոտ էին շահելուն: Բնական է, նրանք մեր տեսադաշտում են: Ինժեներական մնք ստեղծում ենք կադրերի մեր շտեմարան: «Կանակայի» տնօրենի փաստարկները ու բացատրությունները համոզիչ են թվում:

Գործերով տարված, չահել հիմնարկի չահել ղեկավարներին ու մասնագետներն երեւի չեն էլ մտածում, որ մեր ավանդական շինարարության մեջ հեղափոխական փոփոխություններ են իրականացնում:

Ցավոք, Մյասնիկյան 1 շենքի առաջին հարկի բնակիչները ոչ մի կերպ չէին համաձայնում դուրս գալ:

- Այս շենքի ամրացման նախագիծն այնքան էր դուր եկել անգլիացիներին, որ հանձն էին առել անհատույց 60 ռեզինե-մետաղական ներդիրների գրեթե կեսը մեր մասնագետների մասնակցությամբ անվարձահատույց պատրաստել: Մի մասն էլ պատվիրեցին Մալայզիայում: Շենքերի սեյսմակայունության բարձրացման այս եղանակներն իրենց արդյունավետությամբ, հուսալիությամբ եւ 2.3 անգամ էժան ծախսի շնորհիվ մեծ ապագա կունենան ինչպես մեր հանրապետությունում, այնպես էլ դրսում:

Բնակիչները, սակայն, ավելի համառ գտնվեցին, եւ «Կանակաև» ստիպված եղավ այդ աշխատանքը տեղափոխել Երեւանյան խճուղու թիվ 149 շենք: Մոտ օրերս կավարտվի նաեւ այդ շենքի ամրացումը: Աշխատանքների ընթացքին ծանոթանալու համար վերջերս մասնագետներ էին ժամանել Անգլիայից եւ Մալայզիայից:

Անգլիական հանրաճանաչ գիտահետազոտական ինստիտուտի ղեկավարները ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին ուղղված իրենց ա.թ. դեկտեմբերի 11-ի նամակում գրում են. «Արդեն հատն տարի է, մեր ինստիտուտն ակտիվորեն զբաղվում է ռետինե ներդիրների օգտագործմամբ շենքերի սեյսմակայունության բարձրացման խնդիրներով: Մենք համոզված ենք, որ Վանաձորում իրականացվող նորարական աշխատանքը լուրջ ներդրում կկատարի այդ բնագավառում: Վստահ ենք, որ այդ եղանակը կկիրառվի ոչ միայն Հայաստանում, այլեւ սեյսմաակտիվ այլ երկրներում»:

Դե ինչ, «Կանակայի» մասին բավականաչափ պատմեցինք: Գուցե ասենք նաեւ, թե շինարարական կազմակերպությանն ինչպես է կպել ինչեղ այս անունը:

- Երբ մեր կազմակերպությունն ստեղծվում էր, մեր տեղական խորհրդի նստաշրջանը, որի պատգամավորն եմ նաեւ ես, քննարկում էր հայտնի անվանափոխության հարցը: Ցեր անվանումների թվում նաեւ Կանակաև էր: Պատմական տեղանունն ինձ ու գործընկերներիս գրավեց հենց իր ինչեղությամբ,- այսպես է պատմում տնօրեն Հայկ Հովհանյանը:

Սեփականաշնորհման հետո մեծ փոփոխություններ չեն եղել: Այն պարզ պատճառով, որ այստեղ գործին միշտ էլ վերաբերվել են տիրոջ զգացումով: Ավելացել են նոր մրցակիցներ ու հաղթանակներ են, նոր [illegible] ներ, որոնց հաղթահարումը [illegible] տնօրենն է ասում, իրենց աշխա[illegible] է:

Անահիտ Չալաբյան

digitised by A.R.A.R.@

Ով է հասկանում հույներին

Ուիլյամ
Դ. Ի. Մոլինաուն*

Արդյո՞ք հույն-թուրքական հարաբերությունների ներկայիս վիճակի համար պատասխանատու են միայն հույն եւ թուրք ազգայնականները, թե՞ խաղալիքները նաեւ Հունաստանի ու Թուրքիայի առաջնորդներն ու ինքնահաստատված քաղաքական գործիչները եւ Հունաստանի, այսպես կոչված, «բարեկամները» են:

Ընդհանուր առմամբ, թե հույները, եւ թե թուրքերը կրթված, մի քանի լեզուների տիրապետող, ընկերասեր եւ հանգիստ մարդիկ էին, որոնք խուսափում էին միմյանցից գաղափարախոսություններից, սակայն, դժբախտաբար, կային եւ դեռեւս գոյություն ունեն ծայրահեղականներ, եւ ոչ միայն Հունաստանում ու Թուրքիայում:

Ի տարբերություն Թուրքիայի, Հունաստանը մեծապես գտնվել է ավանդական «արեւմտյան» ճամբարում եւ անհամեմատ մեծ գին է վճարել երկու աշխարհամարտերում հաղթող կողմում կռվելու համար. նախ ավելի քան 1 միլիոն հույներ սպանվեցին, կամ վտարվեցին Թուրքիայից, իսկ երկրորդ աշխարհամարտի տարիներին զոհվեց ավելի քան կես միլիոն մարդ (Հունաստանի բնակչության 5%-ը):

Ինչո՞ւ է, որ Հունաստանը, բալկանյան երկրներից միակը, որը չունի տարածքային պահանջներ եւ ջանք չի խնայում Բալկաններում հաշտության ու կայունության պահպանման համար, հաճախ արհամարհվում է, մինչդեռ Թուրքիան, մարդու իրավունքները խախտողի իր տխրահռչակ համբավով, հաճախ անսահման աջակցություն է ստանում Հունաստանի «բարեկամներից»: Նախ դիտարկենք խնդիրը մեր կողմից, ի դեմս այդ բարեկամների սկսելով ԱՄՆ-ից:

Ամերիկյան երազանքը

Ներքին եւ արտաքին քաղաքականությունն իրականացնելիս Միացյալ Նահանգների գործադրած ջանքերը հաճախ չափից ավելին են եղել, հանգեցնելով հակառակ արդյունքի: Օրինակ, առաջին աշխարհամարտից հետո նրա վարած ինքնամեկուսացման քաղաքականությունը Ֆրանսիային թույլ տվեց չափազանցված գումարային պահանջ ներկայացնել գերմանացիներին, որն էլ իր հերթին նպաստեց գերմանական ֆաշիզմի ուժգնացմանը, հանգեցնելով երկրորդ աշխարհամարտին: Ամերիկյան քաղաքական գործիչներից շատերն անկարող եղան հասկանալ հետկոմունիստական աշխարհին (քաղաքական չինական ֆենոմենը) նախ ընդլայնելով կառչել ՆԱՏՕ-ի եռազանգից եւ փորձելով ներգրավել նոր անդամների առաջացնելով Ռուսաստանի վրդովմունքը:

Եվ այսպես, ինչպես 1940-ական թվականների վերջերին Հունաստանը դարձավ սառը պատերազմի զոհը, այժմ էլ նա զոհաբերվում է հետսառըպատերազմյան դիվանագիտության շրջանում: Ամերիկան, իբրեւ առավել ընդունելի կողմնակցի, ռազմավարական տեսանկյունից առավել կարեւորում է Թուրքիան, քան Հունաստանը:

ԱՄՆ ներկայիս քաղաքականության ձեւավորողների համար Հունաստանն ու Կիպրոսը Վաշինգտոնի ռազմավարական խաղում հետին դերն են տրված. Թուրքիան անեն գնով պետք է կանխամտածված պաշտպանված լինի: Ահա թե ինչու, 1964 թվականին ԱՄՆ-ը հայտարարեց, որ նա չէր միջամտի, երբ Թուրքիան ներխուժեր Կիպրոս:

ԱՄՆ-ը անտեսում է Թուրքիայի կողմից կղզու 1/3-ի անօրինական զավթումը: Վաշինգտոնի մտավախությունը երկրորդ Թուրքիայում իսլամական առճակատման նկատմամբ, հետեւանքում է, որ նա շարունակում է պաշտպանել անօրինական զավթումը, քանի որ Թուրքիայի, այսպես կոչված, «արեւմտյան» կառավարությունը պետք է անեն գնով պահել իշխանության գլխին: Այսպես է բացատրվում նաեւ ԱՄՆ-ի բարյացակամությունը Թուրքիայի նկատմամբ նաեւ բազմաթիվ այլ հարցերում:

Չնայած ազատության եւ մարդու իրավունքների նկատմամբ իր նախանձախնդրությանը, ԱՄՆ-ը երբեք չփորձեց սատարել թուրքերին 1960-ականներին Ստամբուլից, ինչպես նաեւ Էգեյան ծովի Իմբրոս եւ Թենեդոս կղզիներից 80 հազար հույներին վտարելու եւ այսօր Թուրքիայում բնակվող հունական փոքրամասնությանը ճնշելու համար: Կարճ ասած, ԱՄՆ-ի աջակցությունը Թուրքիայի ագրեսիվ եւ ազգայնամոլական արտաքին քաղաքականությանը հիմնված է այն թյուր կարծիքի վրա, թե աշխարհը հավասար կերպով բաժանված է գաղափարական բլոկների, եւ երբ այդպիսին չէ, ապա պետք է լինի:

Պայքար Բալկանների վրա վերահսկողության համար

Գերմանիայի վերամիավորումը հանգեցրեց ավանդական միտումների վերածննդի, որի վկայությունը այս երկրի առաստաղ ճնշումն էր իր եվրոպական գործընկերների վրա Խորվաթիան եւ Սլովենիան ժամանակից շուտ ճանաչելու հարցում: Գերմանիան առայժմ մեծ դժվարությունների առաջ է կանգնած իր նոր տնտեսական կշռին համարժեք հարցում: Նրա արտաքին քաղաքականության գլխավոր շեշտն այժմ դրված է Թուրքիայում եւ Բալկաններում իր տնտեսական շահերի ամրապնդման վրա:

Կրոնական գործոնի շահագործումը մեկ այլ օրինակ է: Կաթոլիկ Բավարիան

կանգնած է կաթոլիկ Խորվաթիայի դիրքերում ընդդեմ ուղղափառ սերբերի: Պատմությունը խաղում է իր դերը:

Հին ավանդույթները դյուրին չեն վերանում: Համենայն դեպս, Հունաստանի ՆԱՏՕ եւ Եվրամիության «գործընկերները», նրա արտաքին քաղաքականությանը աջակցելու գործում, այլեւս չեն կարող այնքան վստահելի լինել, որքան Բրիտանիան:

Հետկայսերական ծանր կացությունը

ԱՄՆ-ի նման Բրիտանիան եւս ցանկանում է (գոնե տեսանելի ապագայում) պահպանել Թուրքիայի կողմից Կիպրոսի անօրինական զավթումը: Մեծ Բրիտանիան եւ ԱՄՆ-ը դեռեւս 1964 թ. պայմանավորվեցին չմիջամտել Թուրքիայի ներխուժման դեպքում, եւ այդպես էլ վարվեցին, երբ տեղի ունեցավ անխուսափելին:

Կիպրոսի դեպքում Բրիտանիայի միակ խնդիրն է անեն գնով պահպանել իր 99 քառ. մղոն ինքնավար տարածքը կղզում, անգամ, երբ դա նշանակում է 200 հազար հույն կիպրացիների տեղահանում եւ անօրինական զավթում:

Բրիտանիան Էնոզիսից (Կիպրոսը Հունաստանի հետ միավորումից) վախենում է ավելի, քան որեւէ այլ բանից, քանի որ դա կարող է իր հենակետերի վերացման միջոց հանդիսանալ, ինչն իր հերթին կարող է հանգեցնել խնդիրների առաջացման Ջիբրալթարի եւ Ֆոլկլենդյան կղզիների հարցում:

Հունաստանի արտաքին քաղաքականության հետեւողականությունը թուլացնելու ցանկությամբ Մեծ Բրիտանիայի բոլոր քայլերը պայմանավորված են թուրքական եւ ամերիկյան որոշակի շրջանակների կողմից եւ ոչ միայն Կիպրոսի հարցում: Ակնառու օրինակ է Բրիտանիայի Սկոպիեի հետ սահմանները ճեղքելու հարցում Հունաստանի ջանքերը ձախողելու փորձը: Ահա թե ինչու Եվրախորհրդարանում Բրիտանիայի դեսպանորդն, Փիթեր Ձոնսը, առաջարկյան կերպով փորձում էր հասնել Սկոպիեի ճանաչմանը որպես «Մակեդոնիայի Հանրապետություն»:

Բրիտանիայի կեցվածքը Հունաստանի նկատմամբ հիմնված է նաեւ Լոնդոնի որպես Վաշինգտոնի կարեւորագույն դաշնակցի դերի եւ Կիպրոսի հարցում նրա դիրքորոշման վրա: Այսպես է բացատրվում նաեւ Բրիտանիայի զգուշավոր լուռ աջակցությունը Ֆրանսիայի միջուկային փորձարկումներին: Երբ Բրիտանիան դեմ լիներ Ֆրանսիային, ապա կվտանգեր արտասահմանում նրա ունեցած դիրքերը: Այդուհանդերձ, Բրիտանիան պատրաստվում էր համադրել անկախ Ֆրանսիայի միջուկային զսպողական միջոցառումները համաեւրոպական հետկայսերական ծանր կացության (Բրիտանիայի զսպման քաղաքականությունն այնքան էլ անկախ չէ, քանի որ, ի տարբերություն Ֆրանսիայի, այն օգտվում է ամերիկյան տեխնոլոգիայից):

Ակնհայտ է, որ Ամերիկայի, Գերմանիայի եւ Բրիտանիայի քաղաքականությունը Հունաստանի եւ Թուրքիայի հանդեպ հիմնված է պատմական ու հնացած ռազմավարական շահերի վրա, որոնք այլեւս չեն համընկնում իրականությանը՝ չհաշված Գերմանիայի տնտեսական հետաքրքրությունները:

Գալլական հուսալքություն

Ինչո՞ւ է Ֆրանսիան, Հունաստանի դաշնակիցներից մեկը, վերջերս փոխել իր քաղաքականությունը, ժամանակավորապես Թուրքիայի եւ Եվրամիության միջեւ մաքսային միության վերաբերյալ պայմանագրի եւ Անկարային տրամադրվելիք տնտեսական օգնության խնդրում:

Պատճառները պայմանավորված են անվտանգության գաղափարախոսությամբ եւ միասնով: Քանի դեռ Գերմանիան մասնատված էր, նա ստիպված էր հանդուրժել Ֆրանսիայի առաջատարությունը Եվրոպայում: Գերմանիայի կանցլեր Քոլի մտերմությունը Ֆրանսիայի նախկին նախագահ Միտերանի հետ վկայում էր, որ հարաբերությունները հարթ էին, եւ որ Ֆրանսիան ուներ իր խումբը, թեեւ Եվրամիությունում նա միայն երկրորդն էր:

Ֆրանսիայի թուլացումը նպաստել է երկու հանգամանք. Գերմանիայի վերամիավորումը, որը Ֆրանսիայի վերին խավերում մտավախության տեղիք տվեց Գերմանիայի տնտեսական հզորության կապակցությամբ եւ Միտերանի պաշտոնանկությունն ու Ժակ Շիրակի նախագահ ընտրվելը:

Թեեւ Շիրակը գաղափարապես ավելի մոտ է կանգնած Գերմանիայի քրիստոնեա-դեմոկրատների աջ թեւին, Ֆրանսիայի նախագահը ցանկանում է մարզել իր թույլ մկանները: Այս առումով նա մտադիր է դառնալ Գերմանիայի արտաքին քաղաքականության կառավարողը, ժամանակավորապես, հաշվի առնելով Թուրքիայի նկատմամբ Ֆրանսիայի քաղաքականությունը:

Իբրեւ վճռական հակաքոմունիստ Շիրակը անհրաժեշտ հետաքրքրում է ՆԱՏՕ-ի գծին, թեեւ նրա երկիրը պաշտոնապես ներառված չէ ՆԱՏՕ-ի ռազմական կառույցում եւ, հետեւաբար, նա իբրեւ ծայրահեղ հակակոմունիստ վճռականորեն հետամուտ է նաեւ Թուրքիայի նպատակներին ի վնաս Հունաստանի:

Գուցե Պապանդրեուի կառավարությունն խոսափում երբեմն սկզբունքային էր եւ անհարմարավետ, բայց դա Ֆրանսիայի կողմից կրակի հետ խաղալու արդարացում չէ: Ինչը վաղուց արդեն անում են նաեւ այլք:

Միացյալ Նահանգները շարունակում է աջակցել Թուրքիային, չնայած մարդու իրավունքների բնագավառում նրա տխրահռչակ համբավին

Ժամանակակից թուրքական պետության ծագումն իսկ ուղեկցվեց ցեղասպանությամբ: Օսմանյան կայսրության հոգեվարքի ժամին կոտորվեց ավելի քան մեկ միլիոն հայ եւ մեծ թվով հույներ տեղահանվեցին:

1922 թ. ոչնչացվեցին կամ տեղահանվեցին մեկ միլիոնից ավելի հույներ: Եւ այսօր Թուրքիան շարունակում է սպանել քրդերին եւ վտարել իր «[illegible]»:

Թուրքերը պաշտում են հանգուցյալ Աթաթուրքին, որ հիմնադրել է «ժամանակակից» թուրքական պետությունը եւ բարեփոխել թուրքերենը, քանզի նրանք չեն կարող ուղղակի փոխարինել այդ կուռքը: Թուրքիայում նրա լուսանկարը դեռեւս շարունակում է շատ տեղեր զարդարել:

Թուրքիայի ռազմական եւ ժողովրդավարական կյանքի վակուումը լցվում է Հունաստանի դեմ կատաղի ճիգերով, նախանձով Եվրամիության բարեկեցության նկատմամբ, աղքատությունների ճնշմամբ, մարդու հիմնական իրավունքների ոտնահարմամբ եւ աշխարհի ամենամեծ բանակներից մեկով, որը հիմնականում ֆինանսավորվում է ԱՄՆ-ից:

Այսօր Վաշինգտոնին բաժին է ընկնում Թուրքիայի սպառազինությունների ներմուծման 85%-ը եւ տրամադրվող ռազմական օգնության 90%-ը: Թուրքիան Հունաստանի կղզու դիմաց պահում է ահռելի հանկարծակի դեսանտային նավատորմը, եւ երբ առաջանում է իր ներքին անլուծելի խնդիրներից ուշադրություն շեղելու անհրաժեշտություն, պատերազմի սպառնալիքներով դուրս է գալիս Հունաստանի դեմ:

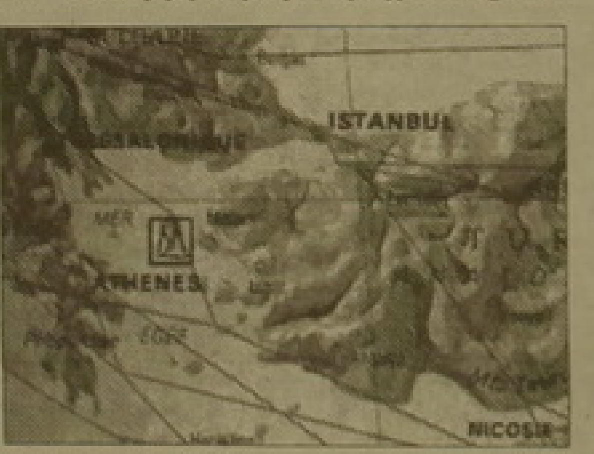

Թուրքիան շարունակաբար մերժում է մայրցամաքային շելֆի խնդիրը միջազգային արբիտրաժի միջոցով լուծելու Հունաստանի առաջարկը, խախտում է Հունաստանի օդային տարածքը, սպառնում պատերազմով, եթե վերջինս իրագործի իր ջրային տարածքն օրինական 12 մղոնի հասցնելու իրավունքը (չնայած այն փաստի, որ Թուրքիան իրացրել է նույն իրավունքն իր սահմանների հարցում): Խախտելով միջազգային պայմանագրերը, Անկարան շարունակաբար առաջ է քաշում Իմբրոս եւ Տենեդոս կղզիներում [illegible]: Բացատրայնորեն, ամերիկացիները, բրիտանացիները, գերմանացիները եւ ֆրանսիացիները շարունակում են համակերպվել թուրքական վարքագծի հետ:

ԱՄՆ-ը շարունակում է օգտագործել այն ծեծված եւ հնացած փաստարկը, որ Թուրքիային հարկավոր է աջակցել կանխելու համար վերջինիս արմատական մահմեդականների վերածվելու միտումը եւ օգտագործել նրան որպես բարեկամի հնարավոր ռուսական, իրանական կամ իրաքյան վտանգի դեմ:

Այս փաստարկն այլեւս արդիական չէ, քանի որ աշխարհը առաջընթաց է արել, այսօր «Արեւելք եւ Արեւմուտք» գաղափարական բաժանումը վերացել է, սակայն նախկինում կուսակցված ամերիկյան արտաքին քաղաքական վերլուծությունների հակագրավությունը դեռ ոչ: Գուցեեւ հենց այդ պատճառով է մեծարվում, այսպես կոչված, «Նոր աշխարհակարգը»: Այդուհանդերձ, ՆԱՏՕ-ն վերածվեց առանց դերի կազմակերպության: Վերջինս արդիականացնելու փոխարեն, ԱՄՆ-ը, Մեծ Բրիտանիան, Գերմանիան եւ նույնիսկ Ֆրանսիան անում են ամեն ինչ Ռուսաստանը վանելու համար, չնայած այն փաստի, որ Վարշավյան պայմանագիրը վաղուց լուծարվել է:

Թուրքական մահմեդական արմատականությունը իրանականի չափ ծայրահեղական չէ, այդուհանդերձ ամերիկացիները եւ այլք համառորեն շարունակում են ստեղծել բռնաճնշ լեռնայք ի դեմս իսլամի, սակայն միայն այն դեպքում, երբ դա իրենց համար է (օրինակ, նրանց աջակցությունը Բոսնիայի մահմեդականներին):

Որեւէ երկիր իրավունք չունի խառնվելու մյուս երկրի ներքին գործերին, մասնավորապես, երբ խոսքը ժողովրդավարական ընտրությունների մասին է: Երբ թուրքերը ուզում են ընտրել իսլամիստական կուսակցության օգտին, ապա վերջինս պետք է կառավարի: Ընդդիմությունը դառնում է ծայրահեղական միայն այն ժամանակ, երբ ներքին ժողովրդավարական գործընթացին միջամտում են օտար ուժերը (անհրաժեշտ է լոկ հայացք նետել Ալժիրում ֆրանսիական եւ ամերիկյան միջամտությանը տեսնելու համար արդյունքը):

Ագրեսիվ մտացկանները

Գաղտնիք չէ, որ Հունաստանը, երկու աշխարհամարտերում արեւմտյան տերությունների դաշնակիցը, վերջին 14 տարիների Եվրամիության անդամը, փորձում է խթանել բալկանյան կայունությունը՝ չունենալով ոչ մի տարածքային պահանջ, սակայն հաճախ հարձակման է ենթարկվում իր «բարեկամների» կողմից: Մինչդեռ Թուրքիան, որ թվում է, թե ունակ չէ հասկանալու իր սեփական շահը, պիտանելի՞ն է: Զարմանալի չէ, որ մեկը զինելով օգտագործում է Միացյալ Նահանգների, Գերմանիայի, Մեծ Բրիտանիայի եւ Ֆրանսիայի ռազմավարական, տնտեսական եւ քաղաքական շահերը: Վտանգը նրանում է, որ այդ երկրները պարբերաբար կերակրում են մի ագրեսիվ մտացկանի, որը դառնում է այնքան, որքան կարող է ստանալ: Խնդիրն այն է, որ ագրեսիվ մտացկանները սովորաբար դառնում են դաժան կողոպտիչներ: Իսկ հույնե՞րը:

Հույները հռչակավոր [illegible] են: Այցելեք ցանկացած հունական քաղաք եւ տեսեք գործարարների անբարյացակամ վերաբերմունքն ու փոխադարձ նախանձը: Տեսեք, թե որ քաղաքական գործիչն որտեղ է ստանում եւ ումից: Քաղաքական կուսակցությունները պառակտված են, այդտեղից է նաեւ կառավարությունը: Ներքին խլրտումները հասնում են ազգային մակարդակի եւ, որպես արդյունք, յուրաքանչյուր կանխատեսում կորցնում է օգտակարությունը: Երբ առաջանում է ճգնաժամի վտանգը, վերջին վայրկյանին ընդունվում են հապճեպ որոշումներ, այն դեպքում, որ խնդիրը կարելի էր մեղմել ամենասկզբից: Ամենավառ օրինակն է մակեդոնական խնդիրը: Հունաստանը ծգծգում էր այնքան ժամանակ, մինչեւ որ առաջացավ ճգնաժամը, փոխանակ կարգավորելու այդ խնդիրը դեռ Տիտոյի օրոք: Մակեդոնիայի նախադեպը կարող էր կրկնվել Թրակիայում, երբ հույն պաշտոնյաները, քաղաքական գործիչները (եւ գործարարները) չպատվեին դրան տեղիք տալով:

Միացյալ Նահանգները, Մեծ Բրիտանիան, Գերմանիան եւ Ֆրանսիան այսօր ավելի հակված են հավատալու թուրքական կառավարության այն պնդմանը, թե Թրակիայում առկա է մահմեդական փոքրամասնության ճնշում: Հույները պետք է սկսեին զբաղվել այդ խնդրով շատ առաջ եւ պետք է առաջացրած լինեին իրենց «դաշնակիցներին», որ Թուրքիան միանգամայն սխալ է: Համառոտ ակնարկը ցույց է տալիս, թե ինչու համաձայն երկու երկրների միջեւ բնակչության փոխանակման մասին 1923 թ. Լոզանում ստորագրված հույն-թուրքական համաձայնագրի, Կ. Պոլսի հույները եւ արեւմտյան Թրակիայի մահմեդականները փոխանակման ընթացքում պետք է բացառություն կազմեին: Համաձայնագիրը նախատեսում էր, որ արեւմտյան Թրակիայի մահմեդականներին պետք է վերաբերվեն նույն ձեւով, ինչպես Թուրքիայի հույներին: Մինչ հունական կառավարության ջանքերով այսօր Թրակիայում բնակվում է 120 հազարից ավելի մահմեդական, Թուրքիայում մեծ դժվարությամբ իրենց գոյությունն են պահպանում 4000 զառամյալ հույներ:

Հունաստանը միշտ ջանացել է լիովին համապատասխանեցնել իր քաղաքականությունը Լոզանի պայմանագրի դրույթներին եւ կից համաձայնագրերին: Թուրքիան գործում էր հակառակ կերպով: Ժամանակն է, որ հույները ուղղեն թուրքական մոտեցումներն արեւմտյան Թրակիայում եւ լավագույնը, ինչ կարելի է անել, հանրաքվեի անցկացումն է, արդյո՞ք մահմեդականները ցանկանում են մնալ Հունաստանում:

Երբ նրանք բավարարված չեն իրենց կյանքի պայմաններով, ինչպես պնդում է թուրքական կառավարությունը, ապա ինչու՞ չեն վերադառնում հայրենիք:

Ժամանակն է, որ հույները համախմբված գործեն:

Խնդիրն այն է, որ բարձրաստիճան պաշտոնյաներից շատերը զբաղված են քաղաքական կուսակցությունների ներքին պառակտման սակ եւ ջանք չեն խնայում իրենց տեղերը պահպանելու համար, փոխանակ համախմբվելու եւ վարելու հաստատուն եւ անփոփոխ քաղաքականություն:

Չնայած արդեն գոյություն ունի դիվանագետների նոր սերունդ, սակայն հին ավանդույթները դժվարությամբ են նահանջում: Գոյություն ունի մեկ այլ բացասական սակ՝ չափազանցված պատասխանատվություն: Դրա վառ օրինակն է «թուրքական սուրճը», որը 1974 թվականից Հունաստանում կոչվում է «հունական սուրճ»: Սակայն բոլորը գիտեն, որ դա, փախչելով հետ մնալու, այն ինչ դրական երեւույթներից մեկն է, որ թուրքերը թողել են այստեղից դուրս մղվելուց հետո:

Չնայած այս թերություններին, հույները իրավունք ունեն ըմբռնելու այն աջակցության առնչությամբ, որ ստանում է Թուրքիան եւ անհանգստանալու ագրեսիվ մտացկանների հաղորդակցություններից:

Հեղինակը նախկինում բրիտանական դիվանագետ էր, որն այժմ աշխատում է Հունաստանում, որպես կրթական խորհրդատու:

«Greek News»

digitised by A.R.A.R.@

Երկաթուղին կարող է Իրանին դնել Ասիայի եւ Արեւմուտքի միջեւ նոր «Մետաքսյա ճանապարհի» կենտրոնում

Ջորջ Մոֆետ

Christian Science Monitor-*ի թղթակից Վաշինգտոնում*

Իրանը պատրաստվում է օգտագործել իր ռազմավարական աշխարհագրական դիրքը Արեւմուտքի եւ Արեւելքի խաչմերուկում, որը կբերի քաղաքական լուրջ փոփոխությունների:

Եկող ամսին տեղի ունենալիք հանդիսությունների ընթացքում, Իրանի իշխանությունները հանդիսավոր կերպով կկատարեն երկաթուղու բացումը, որը կկառուցի ոչ միայն մի կամուրջ օդակ Եվրոպայի, Կենտրոնական Արեւելքի սահմանակից երկրների, նախկին Խորհրդային Միության մի շարք պետությունների եւ նույնիսկ, ինչպես ասում են Իրանի իշխանությունները Չինաստանի միջեւ:

Գիծը, որը կկապի Մաշհադը (Իրան) Թեջենինին (Թուրքմենստան), կարտահոսի ասիական հանրապետությունների մուտքը «Տաք ջրերի» նավահանգիստներ, որոնք զբաղվելու համար ռուսական ցարերը եւ սովետական կոմիսարները կռվում էին ավելի քան մեկ դար: Ամերիկյան քաղաքական գործիչների համար անհանգստացնողն այն է, որ դա կարող է խոչընդոտել ԱՄՆ-ի ջանքերին՝ պահել խալաթական ոլորտը (Կենտրոնական Արեւելքի խաղաղության գործընթացի գլխավոր հակառակորդին եւ ահաբեկչության հովանավորին) բույլ եւ մեկուսացված վիճակում:

«Սա կարեւոր խորհրդանիշ է, որ վերանում է Իրանին որպես մեկուսացված, իրավազուրկ երկիր պահելը», - ասել է մի եվրոպացի փորձագետ: Բայց այդ կապերն ու ճանապարհները որքան շատ լինեն, այնքան նրանք կարող են չափավորել Իրանի վարքը»:

Նկարագրվածների համաձայն Ամերիկայի շահերը պահպանվում են, որ Կենտրոնական Ասիայի երկրները կոմունիստական ղեկի Հնդկական օվկիանոս եւ Պարսկական ծոց Իրանի միջոցով, եւ կախված չլինեն Ռուսաստանից կամ Ադրբեջանից, ավելացրեց Գեոֆրի Քեմփը Խաղաղության եւ ազատության Նիքսոն Կենտրոնի փորձագետներից մեկը:

Արտաքին ծովային սահմանազրկից ասիական հանրապետություններից այժմ պետք է տեղափոխվի երկաթգծով Ռուսաստանով, որը միջնորդավորված ճանապարհ է, կամ Կասպից ծովով, Կովկասով եւ Արեւելյան Թուրքիայով, որտեղ քաղաքական իրավիճակը անկայուն է:

Իրանի եւ Կենտրոնական Ասիայի մոտ 10 պետությունների ղեկավարները հավաքվելու են մայիսի 13-ին, Սարախսում (Թուրքմենստանի սահմանի վրա) մասնակցելու երկու երկրների միջեւ 285 մղոնանոց երկաթգծի բացման հանդիսավոր արարողությանը:

Ոլորապտույտ ճանապարհի մոտավորապես կեսը անցնում է լեռների միջով (3 երկար թունելներ, 19 երկար եւ 450 կարճ կամուրջներ, համաձայն Իրանի լրատվական գործակալության IRNA):

Չի ակնկալվում, որ երկաթուղային ճանապարհը անմիջապես կբերի տնտեսական մեծ հաջողության, չնայած իրանյան աղբյուրները կանխատեսում են, որ այն տարեկան կբերի 280 միլիոն դոլար նավահանգիստներից եւ տարանցիկ առեւտրի վճարներից: Ճանապարհը նաեւ կուժեղացնի Իրանի կապերը իսլամական ժողովուրդների հետ, որոնք արդեն բարեկամական հարաբերություններ են հաստատել Թեհրանի հետ:

«Մեր երկիրը նման է 15 երկրներով շրջապատված մի թանկագին քարի որը շրջապատված է 15 երկրներով, եւ նրանց մեծամասնությունն իրենց արտաքին առեւտրի իրականացման համար կախված է մեզանից», - իրանյան ամսագրերից մեկի թղթակցին ասել է Իրանի տնտեսական եւ ֆինանսական գործերի նախարար Մոհամմեդ Խանը:

«Bandar-e Abbas երկաթուղով, որը միջազգային երկաթուղային ցանցի բանալին է, մեր երկիրը կկապվի Ասիայի եւ Եվրոպայի հետ», - ասել է իրանցի մի պաշտոնյա: Նա նշել է, որ վերջերս կառուցված նավահանգիստը կդառնա Իրանի ամենապարծանք նավահանգիստներից մեկը:

Իրանի Կենտրոնական Ասիայի առեւտրական կարերից ստացվող շահույթները կարող են մեծ լինել եթե, ինչպես կենտրոնը հույս ունի, խողովակաշարեր կառուցվեն փոխադրելու Կասպից ծովի ավազանի նավթի եւ գազի մեծածավալ պաշարները դեպի Պարսից ծոցի նավահանգիստներ: Իրանի պաշտոնյաները կանխատեսում են, որ կգա մի օր (ըստ օտարերկրյա փորձագետների այն չափազանց հեռու է), երբ այդ ճանապարհը Մաշհադից Թեջեն կարող օդակ կդառնա եւ կձգվի դեպի Չինաստան պատմական «Մետաքսե ճանապարհի» զուգահեռ:

Այսպես գայթակղեցուցիչ է իրանցի եռագողների համար եւ այսման հեռու, օտարերկրյա փորձագետների համար Միացյալ եւ Եվրոպան Հարավային երկաթուղային ճանապարհով միացնելու գաղափարը:

Իրանն այժմ ծրագրում է կառուցել ճանապարհի եւ երկաթգծի խաչմերուկի հատվածը Կերմանի եւ Զահեդանի (Պարսկաստանյան Իրան) միջեւ: Շատ ավելի ռոյալնմանիկ կլինեն Թեհրանը եւ Բանգլադեշը երկաթգծով միացնելը:

«Մետաքսե ճանապարհը» Չինաստանի, Միջնավոր Արեւելքի եւ Եվրոպայի միջեւ առաջին առեւտրական ճանապարհն էր սկսած մ.թ.ա. II դարից, որը գործում էր մինչեւ արդյունաբերական ժամանակաշրջանը, երբ նավերն սկսեցին փոխարինել բեռներն ավելի արագ եւ էժան:

Այդ ընթացքում Պարսկաստանը խաչմերուկ էր 4000 մղոնի վերգետնյա հատվածով: Պարսկաստանում ճանապարհը բաժանվում էր 2 մասի՝ մեկը Փոքր Ասիայով հասնում էր Սեւ ծովի ափ, մյուսը ներկայիս Իրաքի տարածքով դեպի Միջերկրական:

«Այսօր անհնար է վերականգնել «Մետաքսե ճանապարհը» ճանապարհաշինության բարձր գների պատճառով, մինչդեռ երկաթուղին կարող է կատարել նույն դերը», - անցյալ տարի իրանյան մի գործարար ամսագրի թղթակցի ասել է Իրանի պետական երկաթուղու վարչության պետը:

Մաշհադ-Սարախս-Թեջեն երկաթուղու կառուցումը հնարավոր դարձավ հետեւյալ հանգամանքների բերումով: Սովետական Միության փլուզումը եւ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատումը Իրանի եւ կրոնական իշխանությունից ազատված պետությունների միջեւ: Ռուսաստանի եւ Խորհրդային Միության ղեկավարները «անընդհատ միջամտում էին Իրանի ու Աֆղանստանի ներքին գործերին եւ նույնիսկ պատրաստ էին վարում իրենց համար դեպի Պարսից ծոց ելք ապահովելու համար», - նշում է Հասան օ Նեզամ-Ալծամ, մոտ մեկ դար առաջ այս երազանքն իրականացավ, բայց այնորպիսի ուղով որ ոչ Պետրոս Մեծը, ոչ Խրուշչովը չէին կարող պատկերացնել»:

«Մենք չենք ցանկանում, որ Իրանը շահույթներ ձեռք բերի դաշնադրային քաղաքականություն վարելով», ասել է ԱՄՆ-ի մի պաշտոնյա, - բայց մենք պետք է հավասարակշռենք Իրանի վրա գործադրվող ճնշումը եւ այս երկրների իրենց կենսունակ տնտեսությունը պահպանելու հնարավորությունը»:

Գ. Մ.

Քրդական խնդիր

«Ես կողմնակից եմ Բոննի հետ երկխոսությանը»

(գերմանական «Die Zeit» շաբաթաթերթի թղթակցի հարցազրույցը PKK-ի նախագահ Աբդուլլահ Օջալանի հետ)

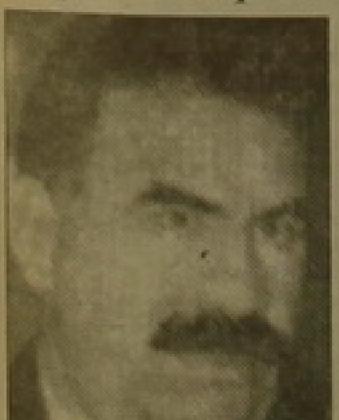

Քրդական բանվորական կուսակցության (PKK) առաջնորդ, 47-ամյա Աբդուլլահ Օջալանը իր առանձնությունն է հայտնում քրդերի ներսծանը թուրքական ճնշման ստանձնության վերացումը եւ այդ նպատակով փորձում է կողմնակիցներ գտնել թե գերմանացի եւ թե թուրք քաղաքական գործիչների շրջանում: Օջալանն իրեն նախկինում համեմատում էր Լենինի եւ Ստալինի հետ: Կասկածից դուրս է, որ նա այսօր դիտում է «Քրդական գործի» մենաշնորհը՝ ինչպես Գերմանիայում, այնպես էլ Թուրքիայում:

Ինչեւէ, Եվրոպայում եւ հատկապես Գերմանիայում Օջալանը համակրանք չի վայելում:

Պարոն Օջալան գերմանաբնակ քրդերի զանգվածային ցույցերն ու PKK-ի թոնավարները հարուցեցին գերմանացիների զայրույթը: Ընկավ PKK-ի հեղինակությունը: Ձեր կարծիքով, դա ծառայո՞ւմ է քրդական գործին:

Գիտեմ, որ Գերմանիայում մեր հեղինակությունը ընկած է: Ես խորապես ցավում եմ վերջերս տեղի ունեցած անկարգությունների եւ ցույցերի համար եւ ներողություն եմ խնդրում: Մյուս կողմից բռնությունների առաջինը դիմեցին նրանք, ովքեր խոչընդոտում են քուրդ ժողովրդին արժանապատիվ անելու քաղաքականությունը:

Նաեւ Գերմանիայի քաղաքական գործիչնե՞րը:

Գերմանիայի կառավարությունը թուրքական պետության սկզբից աջակիցն ու գործակիցն է: Հատկապես ներքին գործերի նախարար Մ. Քանթերը եւ արտգործնախարար Կ. Քինկելը քանի՞ չեն խնայում ծառայություններ մատուցելու Թուրքիային եւ զրպարտելու քրդերին: Քրդստանում թուրքական բանակը գերմանական զենքով կռվում է քուրդ ժողովրդի դեմ: Այդ զենքի մատակարարումը մեզ համար ողբերգություն է: Միեւնույն ժամանակ վտարման սպառնալիքի տակ են Գերմանիայում բնակվող այն քրդերը, ովքեր չեն ուրանում իրենց ինքնությունը:

Չնայած PKK-ի արգելմանը, դուք կապ եք պահպանում գերմանական իշխանությունների հետ:

Ես արդեն ընդունել եմ պրն. Գրյունվալդին՝ դաշնակցային լրատվական ծառայությունից եւ Հայնրիխ Լումմերին:

Մենք համաձայնվեցինք, որ այսուհետ քրդերի կողմից չպետք է լինեն օրինախախտումներ, իսկ ոստիկանների կողմից՝ ոչ մի հարձակում քրդերի վրա:

Այդ դեպքում ինչո՞ւ են քրդերը դիմում բռնության:

PKK-ի արգելումը պարզորոշ ընդգծում է այն հանգամանքը, որ Բոննի կառավարությունը անցել է Անկարայի կողմը: Բոլոր խնդիրները ծագեցին միայն PKK-ն արգելելուց հետո: Երբ այսօր, ցույցի ժամանակ որեւէ քուրդ ցուցադրում է Աբդուլլահ Օջալանի նկարը՝ անմիջապես միջամտում են ոստիկանները: Իրավիճակի արումը, հետեւաբար, անխուսափելի է: Մինչեւ PKK-ն արգելելը, ցույցերի ժամանակ բռնություններ չեն եղել: Սոլոությունն է հավաստ, թե քրդական մարմինը կարելի է բաժանել գլխից՝ PKK-ից:

Դուք եղե՞լ եք բողոքների կազմակերպիչ:

Ծիծաղելի է: Ասում են, իբր, ես հրահանգներ եմ տվել հեռախոսով... Եթե իրոք այդպես լիներ, ես հրապարակավ կասեի այդ մասին, թեեւ դա չի նշանակում, որ մենք ի վիճակի չենք Գերմանիան տակնուվրա անել: Եթե ամհրաժեշտություն լիներ, մենք հազարապատիկ շրջաններ մահապարտներ կուղարկեինք: Ինչպես գիտեք, անցյալում եղել են քրդերի ինքնահրկիզման դեպքեր: Դրան պատրաստ են հազարավորները: Բավական է ես հրամայեմ, եւ ամենուրեք Գերմանիայում կոչվածքեն դիմամիտներ:

Դրանով դուք հաստատում եք, որ PKK-ն ահաբեկչական կազմակերպություն է:

Եթե գերմանական իշխանությունները օտարերկրացիների մասին օրենքը խախտելուց հետո սկսեն քրդերին հանձնել ֆաշիստական թուրքական պետությանը, մենք կանանք դրա պատասխանը: Խնդրում եմ, ինձ սխալ չհասկանաք: Ես բռնության կողմնակից չեմ: Ես կողմնակից եմ գերմանական քաղաքական գործիչների՝ Բոննի կառավարության հետ երկխոսությանը:

Եթե գերմանացիները խնդիրներ ունեն քրդերի հետ, ապա նրանք պետք է բանակցեն քրդերի, PKK-ի հետ: Քրդական խնդիրը առանց քրդերի լուծելը Թուրքիայի քաղաքականությունն է:

Ինչո՞ւ պետք է հենց գերմանացիները լուծեն քրդերի խնդիրները:

Որովհետեւ Թուրքիային մեր միակողմանի աջակցությունը մեզ պարզապես ընդհատված է անում: Գերմանիայում ապրում են 400 հազար քուրդ: Դուք դե՞մ եք դրան: Լավ, մենք նրանց բոլորին ետ կվերցնենք, բայց ոչ այն պայմանների առկայությամբ, որոնք գոյություն ունեն այսօր Թուրքիայում: Դա ֆաշիզմ է:

Ցըլմազը՝ Թուրքիայի նոր վարչապետը, վերջերս, ի ցույց բոլորի, մասնակցեց քրդերի նոր տարվա տոնակատարությանը: Նա ձեւացրեց է թույլատրել քրդերենի ուսուցումը: Չէ՞ որ դա արդեն սկիզբ է...

Թուրքական կառավարության նմանատիպ հայտարարությունները մեզ հայտնի են: Սովորաբար, իր կարծիքը չկիսողներին սպանում է լռել:

Ինչպես Լեյլա Զանան, որը բանտ նստեց, որովհետեւ խորհրդարանում ասաց այն, ինչ գիտեր ամեն ոք՝ որ ինքը քուրդ է:

Դուք չե՞ք հավատում թուրքական քաղաքական կուրսի փոփոխմանը:

Դեկտեմբերի 15-ին ես հայտարարեցի միակողմանի զինադադար: Մարտի սկզբին Հայնրիխ Լումմերի հետ Մեսուդ Յըլմազին նամակ ուղարկեցի եւ պատասխան չստացա: Ցավում եմ, ես պատրաստ եմ թուրքական կառավարության հետ, առանց վերապահումների, բանակցություններ վարել Գերմանիայում, Շվեյցարիայում կամ որեւէ այլ տեղ:

Իսկ ի՞նչ եք դուք պահանջում՝ քրդական պետությո՞ւն:

Նախ եւ առաջ մենք պահանջում ենք վերացնել արտակարգ դրությունն Անատոլիայում, վերջ տալ ռազմական կամայականություններին ու քրդական գյուղերի ավերմանը, ինչպես նաեւ քրդերին իրենց հայրենիքից վտարելուն: Հեռանկարային առումով մենք ցանկանում ենք թուրքերի եւ քրդերի համագոյակցություն միասնական դաշնակցային պետության մեջ, որը մոտավորապես նման կլիներ Շվեյցարիային կամ Բելգիային:

Իսկ Թուրքիայի սահմանները դուք չե՞ք ցանկանում փոխել:

Ոչ, անքակտելիությունը քրդերի շահերից չի բխում:

Իսկ ի՞նչ պետք է լինի Իրաքի եւ Իրանի քրդերի հետ, ո՞ւր մնաց քրդական միասնական պետության երազանքը:

Իրաքի եւ Իրանի քրդերը նույնպես կողմնակից կլինեն իրենց պետություններում դաշնակցային համակարգին:

Քանի՞ հոգի են ձեր զինյալները:

Մոտ 15 հազար:

Եւ այդքանով դուք ցանկանում եք հաղթել թուրքական բանակի՞ն:

Թուրքական բանակը մեզ լավագույնս լուրջ է ընդունում: Նա գիտի, որ մեզ ռազմական միջոցներով չի կարող հաղթել: Ավելացնենք, որ մեր կողմից նախապատրաստվում են մարտական նոր ձեւեր, մասնավորապես՝ մահապարտների զորախմբեր:

Անձնական մի դիտողություն՝ դուք հոգնած եւ տագնապած տեսք ունեք: Բոլորովին նման չեք PKK-ի պաստառների ձեր նկարներին, որոնցից նայում է Ստալինին հիշեցնող ամրակուռ մարշալը: Մի՞թե ձեր ուժերն արդեն սպառվում են:

Գիտեք, քրդերի համար PKK-ն կրոնի նման է: Երբ մենք մոտ քսան տարի առաջ սկսեցինք, ոչ ոք չէր համարձակվում ասել՝ ես քուրդ եմ:

Մարդիկ վախից դողում էին թուրք ոստիկան տեսնելիս: PKK-ն քրդերին վերադարձրեց նրանց հպարտությունը եւ ինքնությունը: Ես ինձ համարում եմ մի առաջնորդ, որի մարմնում նորովի հաձախմբվեց ժողովուրդը: Առաջ եկավ նոր քուրդը: Ես մի խորհրդանշան եմ, որից հառնեցնում է քաղաքական առաջնորդների նոր սերունդ:

Ձեր համեստությունը հիրավի ապշեցնող է:

Ոռսակի առումով ես իմ ժողովրդի դաստիարակն եմ: Թեեւ ինձ մարգարե չեմ համարում, ժողովուրդը ինձ պաշտում է որպես մարգարեի:

Համենայն դեպս, մարգարեները ընթրոս կողմնակիցներին չեն ոչնչացնում:

Դա թյուրիմացություն է: Այդ մարդիկ իրենք են իրենց ոչնչացրել: Նրանք հարձակվել էին ոչ թե իմ, այլ քուրդ ժողովրդի վրա:

«Die Zeit»

digitised by A.R.A.R.@

Միտք

Հայ փիլիսոփայության նախահայրը

Հայոց պատմության 5-րդ դարը բախտորոշ ժամանակաշրջան եղավ հայ ժողովրդի կյանքում: Մեսրոպ Մաշտոցի ստեղծած 36 հայ գրերը անպարտ զինվորների նման դիմադրած կանգնեցին օտարների սրին եւ ահեղ ծանրասանսի բոցերում վերածնվեցին հայ ժողովրդի գոյատեւման ճշմարտող հույսը:

Հայ ժողովրդի կրթության ու լուսավորության գործին զինվորագրված նրա լուսավոր աշխարհի համար նախանձախնդիր որդիներից մեկն էր Դավիթ Անհաղթ Իմաստասերը:

Ըստ ավանդության, Դավիթ Անհաղթը Մեսրոպ Մաշտոցի եւ Սահակ Պարթեւի հիմնած դպրոցի կրտսերագույն աշակերտներից էր: Նա ապրել եւ ստեղծագործել է 5-6-րդ դարերի սահմանագծում: Դավիթ Անհաղթի մանկությունն ու պատանեկությունն անցել են Տուրուբերան նահանգի Հարք գավառի Հերեք գյուղում: Նրա հայրը՝ բարեպաշտ եւ աստվածավախ Խորենա Տեր Եղիան, ամեն կերպ ձգտում է իր որդու մեջ սերմանել հայրենասիրության ու ազգասիրության ամենաազնիվ զգացմունքները: Մանուկ Դավիթն իր հայրենի Տուրուբերան գավառում էլ գրաճանաչ է դարձել, ստացել նախնական կրթությունը: Ապա եւ Վաղարշապատի դպրոցներում ծանոթացել ու հոգեպես կապվել է իր ժամանակի հայ նշանավոր եկեղեցական ու մշակութային գործիչների հետ, կարդացել նրանց ստեղծագործությունները: Վաղարշապատում ուսանելու տարիներին պատանի Դավիթը իր ընկերակիցներ Մովսես Խորենացու եւ Մամբրե Վերծանողի հետ միասին սովորել է հունարեն լեզվի նախնական ծանոթություն, ապա եւ մասնակցել դեռեւս Մեսրոպ Մաշտոցի կողմից ծրագրված հունաբանու մի շարք գրքերի թարգմանության աշխատանքներին: Սակայն ունենալով անհանգիստ հոգի եւ անսահման ձգտում դեպի ուսումն ու գիտությունը, նա շուտով մի շարք հայ երիտասարդների հետ ուղեւորվում է դեպի Բյուզանդիա ու Հունաստան՝ ժամանակի առաջավոր կրթության կենտրոնները: Նրա հետ էին նաեւ իր ազգականներ Մովսեսն ու Մամբրեն եւ մի շարք ուրիշներ, որոնք տարիներ անց դառնալու էին հայ մշակույթի երախտավորները:

Հայ պատանիները շուտով ճանապարհ են ընկնում դեպի Կոստանդնուպոլիս՝ բյուզանդական կայսրության մայրաքաղաքը: Բյուզանդական Թեոդոսիոս կայսրը սիրով, մեծ պատիվ ու հարգանքով է ընդունում հայ երիտասարդներին, նրանց պատվին տոնախմբություն է կազմակերպում: Կայսր պատանիներ է առաջարկում Մովսեսին արքունի դիվանատանը, իսկ Դավիթին՝ հայրապետարանում, սակայն նրանց ուղարկում է վերահսկելու Կարին քաղաքում տարվող շինարարական աշխատանքները: Թեոդոսիոս կայսրը նրանց մեծ պատիվների արժանացնելուց հետո հրավիրում է տալիս գնալ Աթենք՝ բարձրագույն կրթության իրենց պակասը լրացնելու: Դավիթն ու նրա հետ եղած մյուս հայազգի ուսանողները շուտով ճանապարհ են ընկնում իմաստունների քաղաքը՝ Աթենք: Աթենքում Դավիթը ծանոթանում է հույն ու բյուզանդացի մեծահռչակ գիտնականների հետ: Թեոդոսիոս կայսեր մահից հետո, ավարտելով բարձրագույն ուսման ծրագիրը, Դավիթն ու Մովսեսը վերադառնում են Կոստանդնուպոլիս՝ այնտեղից Հայաստան անցնելու նպատակով: Այդ տարի Բյուզանդիայի կայսրական գահին նստում է Մարկիանոս կայսրը: Դավիթն ու Մովսեսը պատասխանում են Մարկիանոս կայսրին՝ եկեղեցական հարցերում նրա ունեցած՝ բյուր ըմբռնումների համար, սխալ են համարում նրա կողմից տարվող պետական ու եկեղեցական քաղաքականությունը: Դավիթը կայսրից պահանջում է այնպիսի քաղաքականություն վարել, որ չդիպչի հարեւան ժողովուրդների, դրանց թվում նաեւ հայ ժողովրդի ազգային ինքնության շահերին: Դավթի պահանջով հրավիրվում է նոր վեհաժողով, ուր քննարկվելու էին պետական ու եկեղեցական մեծ կարեւորություն ունեցող հարցեր: Մարկիանոս կայսրը իր արքունի պալատում ժողով է հրավիրում: Դավիթն ու Մովսեսը վիճաբանություն են սկսում բյուզանդացի եպիսկոպոսների՝ Հոբնալի, Մելիտեսի, Մամբրեի հետ: Հայ փիլիսոփաներին ուղղվում է 350 հարց, որոնց միշտ հաղթական պատասխաններ են տալիս Դավիթ ու Մովսես հայազգի գիտունները: Դավիթը բոլորին ապշեցնում է իր պատասխանների հակիրճությամբ ու խորագիտությամբ: Եպիսկոպոսների այն հարցին, թե ինչ է մարդը, Դավիթը պատասխանում է.

_Մարդը բանական, մահկանացու, մտածելու եւ գիտություն ընկալելու ընդունակ կենդանի է: Մարդն ստեղծված է աշխարհը զարդարելու համար, քանզի եթե մարդկային սեռը գոյություն չունենար, տիեզերքում ամեն ինչ անկատար կլիներ: Մարդը ընչի միջնորդությամբ կապված հոգու եւ մարմնի միավորություն է, Աստծո պատկերը:

_Ի՞նչ է գիտությունը:

_Գիտությունը բնությունն ու աշխարհը ճանաչելու գործիք է: Բնությունը որոշ բաներ թաքցրել է մեզանից, իսկ որոշ բաներ էլ ի ցույց է դրել մեզ: Դրա համար էլ գոյություն ունի գիտությունը, այսինքն՝ փնտրելը եւ գտնելը:

_Ո՞րն է մարդկային ճանաչողության

սահմանը:

_Մարդու ճանաչողական հնարավորությունն անսահման է: Ինչպես կարող է ճանաչումը սահման ունենալ, երբ անեզր է բնությունը:

_Ի՞նչ է զգայությունը:

_Զգայությունը մի անտեսանելի ձեռք է, որ գնում է հոգու միջոցով դեպի մարմինը թափանցող անտեսանելի զգացումները եւ կյանքի բախուն խորհուրդները ի մի հավաքելով, տրամադրում է մտքին: Զգայելու ընդունակությամբ օժտված են նաեւ անխոս կենդանիները, զգայարանները, նրանց համար գոյատեւելու օգնականներն են:

_Իսկ ինչո՞վ է մարդը գերազանցում կենդանիներին:

_Հոգեկանի տեսակետից՝ խոսելու ընդունակությամբ, իսկ մարմնականի առումով՝ ձեռքերով:

_Իսկ ինչո՞վ է մարդը տարբերվում կենդանուց:

_Մտքով, մտածելու ընդունակությամբ: Մարդու համար ուսումն ամենայն ինչ է: Ուսման, կրթության միջոցով մարդը բազմաթիվ արհեստներ է ձեռք բերում, իսկ խոսելու ընդունակության միջոցով՝ նոր իմաստություններ իրազեկ դառնում: Մարդու մոտ միտքը կառավարում է զգացմունքներին: Միտքն ավելի բարձր է, քան զգացմունքը: Հաճախ կենդանիներն ավելի բարձր մակարդակի զգայարաններ ունեն, քան մարդը: Այսպես, այծյամը տեսողությամբ գերազանցում է մարդուն, ավանակը՝ լսողությամբ, շունը՝ հոտոտելիքով, ոչխարը՝ ճաշակելիքով: Ձին բոլորից առաջ է զգում պատերազմը, անգղը՝ լեշի հոտը, ծովային սասանկ ցուրտը՝ մյուս խոտակեր կենդանիները, ձկները՝ ծովային վտանգը, թռչունները՝ գարնան բույրը, իսկ սարդերի եւ ծիծեռնակների ճարտարությունը՝ գերազանցում է բոլոր ճարտարապետների հմտությունները...

_Իսկ ինչո՞վ է մարդը նմանվում կենդանիներին:

_Նմանվում է իր կամակոր ու չար ցանկություններով: Աղճատված մարդկային հոգիները ծնում են երկու կարգի ախտավոր ցանկություններ՝ փառասիրություն եւ որկրամոլություն: Առաջինը շքեղ հագնվելու եւ մեծ պատիվների արժանանալու ձգտումն է, երկրորդը՝ շատակերությունն ու հարբեցողությունը: Փառասիրությունը մեծամիտ, գոռոզ ու երկնամեծ հոգիների ցանկություն է, որկրամոլությունը՝ խոզաբարո, գետնահայաց, երկնաքարշ կենցաղավարության արգասիքը: Ցանկությունները պետք է զսպել գիտենալ, որովհետեւ դրանք ըստ իրենց բնույթի անհագ են եւ մեծ վնասներ կարող են պատճառել մարդկանց: Չար ցանկությունը քուն ու դադար չունի: Այն խորամանկ է, մարդուն մղում է ստրկության, գողության, կեղծավորության, երբեմն մերկանում է իր պատյանից ու դավեր նյութում: Այսպես բազմադեմ է այս երկգլխանի հրեշը՝ չար ցանկությունն ու ագահությունը: Մեր նախնիները այս գազանին տվեցին փող (մամոնա) անունը, այն մարդու վրա իշխում է ոչ միայն մինչեւ վերջին շունչը, այլեւ գերեզմանում էլ նրան հանգիստ չի տալիս: Իսկական մարդուն հատկանշական են միայն բարի ցանկությունները՝ սեր, բարություն, կամեցողություն, օգնության հասնելու պատրաստակամություն, ծնողասիրություն, որդեսիրություն, հայրենասիրություն:

Այս կարգի այլեւայլ հարցերի էլ է պատասխանում Դավիթը: Հույներն ու բյուզանդացիները ափիբերան մնում են աշխարհ նրա իմաստության վրա: Եւ բոլորը միաբերան նրան հռչակում են ժամանակի առաջին իմաստունը, նրան կարգում անհաղթ եւ եռամեծ փիլիսոփա պատվանուններով: Այս վիճաբանությունից հետո Դավիթը պարապում է թարգմանություններով: Նա հունարենից հայերեն է թարգմանում հին աշխարհի մեծ իմաստասերներ Արիստոտելի, Պլատոնի, Պորփյուրի եւ այլոց գործերը: Նա այդ աշխատանքին նվիրվում է ինքնամոռաց կերպով՝ արհամարհելով սնափառությունն ու հոգնությունը: Դավիթ Անհաղթը Կոստանդնուպոլսում գրում է իր նշանավոր «Իմաստասիրության սահմանումները» երկասիրությունը, որը բացվում է իմաստասիրության, գիտության, կրթության նկատմամբ հեղինակի ունեցած մեծ սերը արտահայտող տողերով. «Ովքեր գեթ մի անգամ իմաստասիրական խոսք են տենչում եւ պատեհ առիթ են ունենում լոկ մաշի ծայրով ճաշակել նրա քաղցրությունը, նրանք բոլոր երկրային հոգսերին «Մնաք բարյավ» ասելով ողջախոհ մի մոլորությամբ անձնատուր են լինում նրան»:

Այս տողերը հետագա սերունդների համար հնչում են որպես հրահանգ, կոչ՝ նրանց հրավիրելով մուտք գործել գիտության ու իմաստասիրության սրբազան տաճարը:

Դավիթ Անհաղթն ապրել է խոր ծերություն, մահացել եւ թաղվել է իր հայրենի Հարք գավառի Հերեք գյուղում:

Սահակ Սարգսյան

Մեծեր

Նոստրադամուս ապագայագետ

«Մարդս եղեգ է, բնության մեջ ամենաթույլը, բայց նա մտածող եղեգ է»:

Բլեզ Պասկալ

Հռչակավոր ծագումով ֆրանսիացի մեծ մարգարե Միշել դը Նոստրադամուսը (ծնվ. 1503 թ. Սեն Ռեմիում Պրովանս) մահացավ 1566 թվականին սրտի կաթվածից: Լինելով փորձված բժիշկ, նա գիտակցում էր, որ մահամերձ է: «Մինչեւ վաղը, վարպետ»,- ասաց նրան նվիրված ծառա ու կենսագիր Ժակ Շավինյին մահվանը նախորդող գիշերը:

Վաղը լուսաբացին ես այլեւս չեմ լինի»,- պատասխանեց Նոստրադամուսը: Դա նրա վերջին կանխագուշակումն էր, եւ այն իրականացավ: Նոստրադամուսը վախճանվեց 1566 թ. հուլիսի 17-ի լուսաբացին...

Միշել դը Նոստրադամուսի մարմնական մահով նրա կենսագրությունը չավարտվեց: Սկսվեց «Հարյուրյակների» հեղինակի, խորհրդավոր ռոմանտիկական կենսագրությունը: Նրա արտահայտած գաղափարների մեծահմածիրը, որ Նոստրադամուսի հետմահու կենսագրության անկապտելի մասն է կազմում, շատ ավելի հանելուկային է ու դրամատիկական, քան նրա երկրային կյանքը:

Նոստրադամուսի հետմահու կենսագրությունը փոխնիփոխ արժանացել է ինչպես հեղափոխականների, այնպես էլ ռեակցիոն ուժերի հարգանքին ու երկրպագությանը, կամ էլ, ընդհակառակը, զայրույթին ու վրդովմունքին: Նոստրադամուսի մեկնիչները դեռ այսօր էլ շարունակում են վիճել այն հարցի շուրջ, թե նրա գուշակություններից քանի՞սն է իրականացել, քանիսը՝ ոչ: Չանց առնելով այս խնդրի վերաբերյալ գոյություն ունեցող ամենածայրահեղ մոտեցումները, պետք է ասել, որ գիտնականների ճնշող մեծամասնության կարծիքով, «Հարյուրյակներում» ամփոփված կանխագուշակումների մոտավորապես կեսն իրականացել է, կեսը՝ ոչ:

Սակայն անվիճելի իրողություն է եւ այն, որ Նոստրադամուսը հավատում էր այն բանին, թե գոյություն ունեն օրինաչափություններ, որոնք որոշում ու ուղղություն են տալիս պատմության ընթացքին: Նոստրադամուսը մեծ է ոչ թե այնով, որ մոգ է ու կախարդ, ինչպես հավաստում են առասպելները. նա մարդկության պատմության հանճարեղ, խիզախ փիլիսոփան է, եւ դա է ամենագլխավորը:

Նոստրադամուսի բացահայտած պատմական պրոցեսի բազմաթիվ օրինաչափությունների միջից հարկ է առանձնացնել երկուսը նրանց բացառիկ կարեւորության պատճառով: Նախ եւ առաջ, դեռեւս 16-րդ դարում Նոստրադամուսը գուշակել է, որ ժառանգական միապետությունը հավերժական չէ. թագավորները, միապետները ու սուլթանները ինչպիսի մեծաշուքությամբ ու ճոխությամբ էլ որ այլի ընկնի նրանց կառավարումը, ապրում են իրենց վերջին հարյուրամյակները: Նրանց իշխանությունը դատապարտված է պատմության կողմից: Միանդական միապետությանը փոխարինելու է գալու կառավարման հանրապետական ձեւը, որի հաղթանակը նախապատրաստվելու է ժողովրդական խռովություններով, ապստամբություններով ու հեղափոխություններով: Այս առթիվ Հենրի II-ին հասցեագրված նամակում նա գրում է. «Եւ սա (Միապետությունը) կտեւի մինչեւ 1792 թվականը, որը կկարծեն, թե դարի վերանորոգումն է լինելու»: Սակայն ժողովրդակառավարման եւ ժողովրդաիշխանության բուն գաղափարի նկատմամբ Նոստրադամուսը ծայրահեղորեն սկեպտիկ վերաբերմունք ուներ. կառավարման հանրապետական եղանակը, նրա կարծիքով, կարող է ստեղծել աբսոլյուտիզմի եւ բռնատիրության բոլորովին նոր ձեւեր, որոնք կարող են բերել ժողովրդի այնպիսի իրավազրկության ու ստրկացման, ինչպիսին մարդկության պատմությունը դեռ չի իմացել, եւ որ մարդկային ցեղի պատմության առաջիկա ճակատագրում ժողովրդակառավարման գաղափարը կարող է վերածվել համաժողովրդական իրավազրկության հաղթանակի: Ահա եւ, ըստ երեւույթին, Նոստրադամուսի ամենագլխավոր կանխագուշակումը, որն առանց որեւիցե կասկածի, իրականացել է: Դրա հետ չհամաձայնվել չի կարելի: Երկրորդ «Հարյուրյակների» նշանակությունը կայանում է նրանում, որ վերջիններս համաշխարհային մշակույթի պատմության մեջ, կարելի է ասել, ամենաառաջին անտիուտոպիան են հանդիսանում: Այս իմաստով չի կարելի համաձայնել նրանց հետ, ովքեր գտնում են, որ Միշել Նոստրադամուսը իր «Հարյուրյակների» որոշ քառյակներում կարծես վեճի է բռնվում 1519 թ. երեւան եկած Թոմաս Մորի «Ուտոպիայի» հետ, այդ առնչությամբ գործելով արհաբար ու վճռական: Նոստրադամուսի աչքից, ըստ էության, չի վրիպել այն հանգամանքը, որ Թոմաս Մորի «ուտոպիան» սոսկ մի բռիլ է, որը գալիք դարերում ծնունդ էր տալու շատ ու շատ ուսմունքների՝ հասարակական իդեալի մասին: Այդ ուսմունքները ցանելու են ամենավարդագույն պատրանքներ՝ մարդկանց խոստանալով երկրային դրախտ եւ ամենայն բարիք: Իսկ դրան Նոստրադամուսը սկզբունքորեն չի հավատում:

1792-ի կողքին մարգարեի կողմից հիշատակվող հաջորդ բացարձակ թվականը 1999-ն է՝ որպես Նեռի պատերազմների մեկնակետ:

X. 72

Հազար ինը հարյուր իննսունինը (1999) թվականի յոթերորդ ամսին

Մի զարհուրելի առաջնորդ օդային ուղիներով կգա

Հիշողության մեջ վերականգնելու Անգումուայի Մեծ նվաճողին:

Ավելի վաղ եւ հետագայում Մարսը (պատերազմը) հաջողությամբ կիշխի:

Նոստրադամուսի կողմից տեսիլքից բխեցվող գլխավոր տարեթվերի հիշատակությունը մեջբերում-հանգեցնում է այն եզրակացությանը, որ այդ երկու տարեթվերը շատ ավելի մեծ կարեւորություն ունեն, քանի որ դրանք որպես մեկնարկ ու ավարտակետ են հանդես գալիս. 1792-ը՝ ֆրանսիական Առաջին Հանրապետության հռչակման տարեթիվը, ներկայացնում է քրիստոնեական դարաշրջանի ավարտական փուլի (Ձկների դարաշրջանի) սկիզբը եւ 1990-ը, բուն իսկ ավարտը, այսպիսով բացելով հայտնութենական երկունքի ցավերով բռնված Ջրհոսի դարաշրջանը, որն անհրաժեշտաբար մարդկությանը պիտի դրդի վերջնականապես ետ կանգնելու ավելի կործանարար ու ահաբեկիչ պատերազմական սպառնալիքների հայտնաբերման հետամուտ գործունեությունից:

«Հարյուրյակներում» Նոստրադամուսը հանդես է գալիս որպես ուտոպիական պատրանքների եւ հույսերի դաժան կործանիչ, ոչ թե երկրային դրախտ, այլ բռնատիրություն, արյուն ու պատերազմ կպարգեւեն մարդկությանը նոր ժամանակները, չնայած որ ապագան եւս անզոր է լինելու զրկելու մարդուն չարի ու բարու միջեւ ընտրություն կատարելու իրավունքից: Ան կարող է նրան կտրել-բաժանել խիղճ ասածից: Հավանական է նույնիսկ, որ Նոստրադամուսը բոլորովին չէր էլ ենթադրում, որ լույս աշխարհ կգան Մարքսն ու Լենինը, Ստալինն ու Հիտլերը, բայց այն, որ նա չէր հավատում ուտոպիական իդեալների գործնական իրագործմանը, այլ համոզված էր, որ ապագայում կհաղթանակի ժողովրդակառավարման դիմակի տակ քողարկված բռնատիրությունը, ըստ էության, անվիճելի ճշմարտություն է:

Նոստրադամուսի փառքի երկրորդ հարությունը 20-րդ դարում բացատրվում է հենց նրանով, որ նրա կանխագուշակած երկու օրինաչափությունները միապետական կարգերի հեղափոխական կործանումը եւ նրան հաջորդող փոխարինելու եկող նոր համակարգերի ու ժամանակների հայտնութենականորեն ողբերգական բնույթը դարձան ճակատագրական նշանակություն ունեցող պատմական ճշմարտություն: Նոստրադամուսի «Հարյուրյակներում» առկա հակաուտոպիական մոտիվները գալիք ժամանակները վերածել են իրականացված մարգարեությունների: Նոստրադամուսի ստեղծագործության մեջ կա մի ակնառու եւ անվիճելի արժանիք. «Հարյուրյակների» խորաթափանց ու հարցախույզ ընթերցողը եւ՛ անցյալը, եւ՛ ապագան ընկալում եւ վերարտադրում է որպես ներկա:

Պատրանք է ստեղծվում, որ ընթերցողը դառնում է ժամանակի մեքենայի ուղեւորը, մեքենա, որը կառավարվում է Նոստրադամուսի կողմից:

Նոստրադամուսի պարագայում կանխագուշակումը դառնում է գիտական գործոն, եւ նրան հենց պետք է գնահատել որպես հանճարեղ նախորդը ժամանակակից ապագայագետների:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մարզական

Շախմատ

Հանգստից առաջ

Տ. Պետրոսյանի եւ Հ. Գասպարյանի հուշամրցաշարերում

Օլիմպիայի եւ բալետի ազգային թատրոնի շենքում շարունակվում են նախաօլիմպիական շախմատային փառատոնի ծրագրով անցկացվող Տ. Պետրոսյանի եւ Հ. Գասպարյանի հուշամրցաշարերը: Կայացան 5-րդ տուրի հանդիպումները: Քանի որ գլխավոր մրցաշարում այս տուրից հետո տրվելու էր մեկօրյա դադար (այդ օրը կայացավ միայն առաջին տուրից բաց թողնված Ռ. Վահանյան - Յ.Էլվեստ մրցախաղը), մասնակիցները ձգտում էին մի փոքր երկարաձգել իրենց հանգիստը: Ուստի եւ, առավել խաղաղասիրաբար էին տրամադրված: Խաղացված բոլոր 6 մրցախաղերում էլ ոչ-ոքիներ գրանցվեցին: Մրցակիցները մեկը մյուսի հետեւից առաջարկեցին, կարճատեւ պայքարից հետո, խաղաղ դաշն էին կնքում: Այսօր ավարտվեցին Նիկոլիչ-Լպուտյան, Վահանյան-Հակոբյան, Սվիդլեր-Հռաչեկ, Խալիֆման-Մինասյան, Էլվեստ-Անաստասյան մրցախաղերը: Եպիշինն ու Գուլկոն երկար ու համառ պայքարից հետո եւս հաշտություն կնքեցին: Առաջատարների խմբում փոփոխություն կատարվեց: Բոսնիա-Հերցեգովինայի ներկայացուցիչ Պ. Նիկոլիչը 3.9 միավորով շարունակում է միանձնյա գլխավորել մրցաշարային աղյուսակը: Նրանցից կես միավորով ետ են մնում Լպուտյանը, Հռաչեկն ու Սվիդլերը: Ուշագրավ է, որ առայժմ այս մրցաշարում անցկացված 29 մրցախաղերից միայն 8-ն է ավարտվել կողմերից մեկի հաղթանակով, ընդ որում 6:2 հաշվով առավելությունն առայժմ սեւ խաղաքարերով հանդես եկած մարզիկների կողմն է:

Հ. Գասպարյանի հուշամրցաշարում հանգստյան օր չի նախատեսված: Հինգերորդ տուրում առաջատարները, իրոք, «արյուն հեղեցին» եւ դրա հետեւանքով 10 առաջատարներից մնացին 3-ը: Ֆրանսիան ներկայացնող Ա. Վայսերը (վերջինս այս տուրում պարտության մատնեց ԱՄՆ պատվիրակ Ա. Կուդրինին), ուկրաինացի Ի. Նովիկովը (որն առավելության հասավ իր համերկրացի Մ. Բրոդսկու նկատմամբ), ինչպես նաեւ ճանաչված գրոսմայստեր Գ. Գեւորգածեին պարտության մատնած Յու. Յակովիչը (Ռուսաստան), որոնք վաստակել են 4.5-ական միավոր: Հայաստանցի շախմատիստներից առայժմ առավել հաջող են հանդես գալիս գրոսմայստեր Ա. Պետրոսյանը, միջազգային կարգի վարպետներ Ա. Նալբանդյանը, Ն. Քալանթարյանը, Ա. Մինասյանն ու պատանի Տ. Պողոսյանը, որոնք առաջատարներից ետ են մնում 1 միավորով:

Վազք

500 հազար կիլոմե՞տր...

Անվանի վազորդ Սերգեյ Սարուխանյանը 70 տարեկան է:

Սերգեյը բոլորովին էլ յոթանասուն տարեկանի տպավորություն չի թողնում առույգ է, կենսախինդ, զարծնական:

-Ի՞նչն է ձեզ այդպես առողջ ու առույգ պահել:

-Միայն ու միայն վազքը:

-Չե՞ս հոգնել: Արդեն 50 տարի վազում ես, եւ, եթե չեմ սխալվում, դրա 500 հազար կիլոմետր է կազմում քո այդ անցած ճանապարհը:-Բոլորովին: Հաճույքով վազում եմ ամեն օր, օրական 15 կմ, իսկ մրցումների պատրաստվելիս ավելի շատ:

Սերգեյ Սարուխանյանը եղել է դահուկորդ, երկար տարածությունների (30 եւ 50 կմ) Հայաստանի չեմպիոն ու մրցանակակիր, Անդրկովկասի առաջնության հաղթող: Այնուհետեւ նվիրվել է վազքին, մասնակցել ԽՍՀՄ ժողովուրդների երեք սպարտակիադաների ծրագրով մարաթոնային վազքի մրցումներին, ամենատարբեր տարբեր կրոսների, հաղթել, մրցանակակիր դարձել...

«Հայկենկերամթերքեա» ձեռնարկության նախկին փականագործը, թոշակի անցնելուց հետո, գրեթե տանը չի լինում կամ վազքարշավներ է նախաձեռնում ու իր ետեւից տանում տասնյակ վետերանների կամ հանդես գալիս Եվրոպայի, աշխարհի առաջնություններում: Ասենք միայն, որ սպորտի վարպետության թեկնածու Սերգեյ Սարուխանյանը 1990-ից եղել է միջազգային ասպարեզ:

Այժմ 70-ամյա Սերգեյը պատրաստվում է ամռանը Բելգիայում կայանալիք աշխարհի 10-րդ առաջնությանը:

-Անցած տարի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ն սիրով ինձ ընդունեց: Բելգիա գնալուց առաջ կրկին կայցելեմ Էջմիածին` ստանալու նրա օրհնությունը...

Ձիասպորտ

Առայժմ ձեռնպահ մնանք

Թե անցած եւ թե այս մրցաշրջանում Հայաստանի շատ մարզաձեւերի ներկայացուցիչներ են մասնակցել Եվրոպայի, աշխարհի առաջնություններին, միջազգային այլեւայլ մրցումների: Բայց ահա, այս բոլորը կարծես չի վերաբերում ձիասպորտին, մի գեղեցիկ մարզաձեւի, որը լավ ավանդույթներ ունի եւ որի ամեն մի տեղական միջոցառում վերածվում էր իսկական տոնահանդեսի: Պատճառները շատ են. նախ` առայժմ կենդանի մնացած 40 ձիերը սննդարար կեր չեն ստանում եւ, բնականաբար, նժույգավարները չեն կարող ինչպես հարկն է անհրաժեշտ ծանրաբեռնվածություն տալ նրանց: Երկրորդը` հրավերներ կան մասնակցելու միջազգային մրցումների, բայց մեր մարզիկները, ֆինանս չլինելու պատճառով չեն կարող մեկնել մրցավայրեր, թե եւ կան մի քանի զսարյուն ձիեր, որոնք միջազգային մրցումների փորձ ունեն: Երբ ասենք, որ վերջին մի քանի տարիների ընթացքում միայն անցած տարի է հնարավորություն ստեղծվել անցկացնելու ձիասպորտի Հայաստանի առաջնություն եւ մարզաձեւը դեռեւս չունի հանրապետական ֆեդերացիայի նախագահ, պարզ կդառնա, թե ինչպիսի բախտ է վիճակվել ձիասպորտին:

Պարզապես, ցավալի է, որ Երեւանի ձիարշավարանի նման գեղեցիկ բազան անգործության է մատնված:

Ֆուտբոլ-սկանդալ

Վ. Կոլոսկով.

«Մեր Դումայում էլ են այդպես քվեարկում»

Ի՞նչ է տեղի ունեցել Մոսկվայի «Դինամոյի» մարզադաշտում դաշտի տերերի եւ Վլադիկավկազի «Ալանիայի» միջեւ կայացած խաղից հետո

... Առաջին խաղակեսի 45-րդ րոպեին կրասնոդարցի մրցավար Յուրի Չեբոտարյովը 11 մետրանոց հարված նշանակեց դինամոյականների դարպասին, որը եւ առաջացրեց վերջիններիս զայրույթը: Ընդմիջմանը մրցավարական սենյակ մտավ ակումբի եւ պրոֆեսիոնալ ակումբի լիգայի (ՊՖԼ) պրեզիդենտ Նիկոլայ Տոլստիխը եւ բացատրություն պահանջեց մրցավարից: Պատասխանն այսպիսին էր. «Նիկոլայ Ալեքսանդրովիչ, երկրորդ խաղակեսում ես ամեն ինչ կհարթեմ: Հանդիպումը կավարտվի ինչպես որ հարկն է»: Նիկոլայ Տոլստիխի վարկածն է: Մրցավարն այդ պահին բացատրում էր ավելի ընդհանուր արտահայտություններով. «Փորձում էի նրան (Տոլստիխին) հանգստացնել, ասում էի, որ նյարդայնանալու կարիք չկա, դեռեւս մի ամբողջ խաղակես առջեւում է: Բայց ի պատասխան լսում է սպառնալիք եւ վիրավորանք»:

Խաղից հետո մրցավարին հրավիրեցին դինամոյականների հանդերձարան, որտեղից, որոշ ժամանակ անց, նա դուրս եկավ շուրթն արյունոտված: Թե ով էր իրեն հարվածել, ինչպես պարզվեց, նա չէր տեսել: Բայց քանի որ այդ ամենը տեղի էր ունեցել «Դինամոյի» մարզիչների ու խաղացողների, ինչպես նաեւ ՊՖԼ պրեզիդենտի ներկայությամբ, գործն ընդունեց լուրջ ընթացք:

Վերջերս Ռուսաստանի ֆուտբոլային միության (ՌՖՄ) վերհսկիչ-կարգապահական կոմիտեն իր իսկ նիստում այդ միջադեպի կապակցությամբ այսպիսի որոշում է կայացրել. «Դինամո» մարզադաշտը որակազրկել ռուսաստանյան առաջնության եւ գավաթի խաղարկության երեք խաղով, իսկ ակումբի պրեզիդենտ Ն. Տոլստիխին, մինչեւ խաղաշրջանի ավարտն արգելել կատարելու հանդիպումների անցկացման պաշտոնական պարտականություններ»:

Հաջորդ օրը վերոհիշյալ նիստից հետո իր խորհրդի նիստն անցկացրեց նաեւ ՊՖԼ-ն, որը փորձեց գնահատական տալ տեղի ունեցածին: Վլադիկավկազի «Ալանիայի» խնդրանքով օրակարգ մտցվեց լիգայի պրեզիդենտի անվստահության հարց: Իսկ ինքը Տոլստիխը, առաջարկեց ճնշելով իր, որպես ՊՖԼ պրեզիդենտի, վստահության հարցը: Երեք ժամյա քննարկումից հետո խորհրդի անդամները որոշեցին գաղտնի քվեարկություն անցկացնել: Այդ արարողության պատասխանատուներ ընտրվեցին ՌՖՄ պրեզիդենտ Վյաչեսլավ Կոլոսկովը եւ ՊՖԼ փոխնախագահ Բորիս Ռոզովը: Երբ հաշվեցին քվեաթերթիկները, պարզվեց, որ խորհրդի 13 անդամներ քվեարկել են «կողմ», 15-ը` «դեմ», 1-ը` «ձեռնպահ» (3-ը բացակայել են): Ահա այսպիսով էլ բավարարվեցին որոշելով, որ այս հարցի առթիվ վերջնական որոշումը պետք է ընդունի ՊՖԼ համաժողովը: Եթե այստեղ էլ անվստահության հայտնեն Ն. Տոլստիխին, ապա նա վայր կդնի լիազորությունները: Սակայն ՊՖԼ-ի համաժողովը չընդունեց Տոլստիխի հրաժարականը եւ նրան պարտավորեց մինչեւ 1996 թ. ավարտը կատարել իր պարտականությունները: Եւ միայն ֆեդերացիայի կայանալիք համագումարը վերջնական վճիռ կկայացնի նրա նկատմամբ:

Ինչ վերաբերում է ՖԻՖԱ-ի մրցավար Յուրի Չեբոտարյովին, ապա ձայների մեծամասնությամբ որոշում ընդունվեց դիմել Ռուսաստանի ֆուտբոլային խորհրդին նրան ռուսաստանյան մրցումներ վարելու մրցավարական արտոնագրից զրկելու խնդրանքով:

Թվում է, թե այսքանով կարելի է գործն ավարտված համարել, բայց...

«Արգումենտի ի ֆակտի» թերթի թղթակցի Ն. Տոլստիխի հետ ունեցած հարցազրույցից պարզվեց, որ 29 քվեաթերթիկից 2-ը լրացված են նույն ձեռագրով, գրիչավոր նույն գրչով, ուղղագրական նույն սխալներով: Մեկ այդ քվեաթերթիկում «վստահություն» բառին ուրիշ գրչով ավելացվել է «չեմ» մասնիկը:

ՌՖՄ պրեզիդենտ Վ. Կոլոսկովը կտրականապես բացառեց քվեարկության ժամանակ թույլ տված որեւէ խախտում: «Ինչ վերաբերում է իրար նման երկու քվեաթերթիկներին, եւ հաստատ այդ առթիվ հրավիրված մամուլի ասուլիսում հայտարարեց նա, եւ ապա եթե դրանք նույնիսկ գրված են նույն ձեռքով, դեռեւս չի նշանակում, որ տեղի է ունեցել ինչ-որ կեղծիք: Մեր մոտ Դումայում, մեկը քվեարկում է տասի փոխարեն, եւ դա քրեական հանցանք չի համարվում:

*Վյաչեսլավ Կոլոսկովը Ռուսաստանի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի նախագահն է:

Նորից Ռոմարիոն

Աշխարհի առաջնություն-94-ի լավագույն ֆուտբոլիստ Ռոմարիոն ցանկություն է հայտնել հանդես գալու Բրազիլիայի հավաքականում: «Ես կօգնեմ թիմին նվաճելու չեմպիոնի կոչումը: Չէ՞ որ մինչեւ այժմ բրազիլական ֆուտբոլին չի հաջողվել հաղթահարել օլիմպիական պարծանքը»,- հայտարարել է նա: Ի դեպ, հավաքականի ավագ մարզիչ Զագալոն հրավիրել ունի օլիմպիական թիմում ընդգրկելու 23-ից բարձր տարիքի սոսկ երեք խաղացողի: Նա առայժմ նախընտրել է միայն Բեբետոյին, որի մասնակցությամբ ընկերական խաղում բրազիլացիները 3:2 հաշվով պարտության մատնեցին Աֆրիկայի չեմպիոն ՀԱՀ-ի թիմին:

Բռնցքամարտ

Հյուրերի թվում

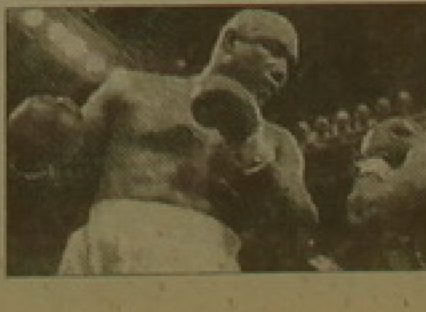

Ատլանտայի օլիմպիական խաղերի բացման հանդիսավոր արարողության ժամանակ ԱՄՆ-ը ներկայացնողների թվում կլինեն նաեւ պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտիկներ, գերծանրքաշայիններ Հոլիֆիլդ Էվանդերը եւ Ջորջ Ֆորմենը, որոնք բազմիցս արժանացել են աշխարհի չեմպիոնի տիտղոսին: Նկարում պատկերված է դրվագ այդ երկու ոսկանների 1995 թ. կայացած մենամարտից:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՄԵԿՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմավորման օրվանից ի վեր ամերիկյան արտաքին քաղաքականության հիմնական սկզբունքն էր դարձել «լուսավորյալ եսասիրությունը», որը երկրի ղեկավարներից պահանջում էր արտաքին քաղաքական բազար քայլերն ու ձեռնարկումնաքանորյամբ, ներանվում էր հնչեցնել «գործակցության» սկզբունքին:

«Գործակցություն» եզրույթը ռուսաստանա-ամերիկյան հարաբերություններում, ըստ էության, սկսեց հնչել միայն հետխորհրդային շրջանոյական հիմք է ստացել նրանից դահանջելու նոր զիջումներ, որոնք բխում են ԱՄՆ-ի ազգային շահերից:

ԱՄՆ-ի արտաքին քաղաքական ավանդույթին խորթ է հավասարների փորձակցությունը:

Նորագույն պատմություն

Գործակցությունը ամերիկյան արտաքին քաղաքականության ավանդույթում

Ներ գնահատել ազգային գործնական շահի տեսանկյունով չպայմանավորված փոխադարձության եռախտապարտության «կեղծ հույսերով» եւ այլն:

ԱՄՆ-ի «հիմնադիր հայրերի» ձեւակերպած երկու, առավել որոշակի արտաքին քաղաքական սկզբունքները եղել են դաշինքների մեջ չներգրավվելու կամ չպարտվելու եւ բեռնաշահ պետությունների միջեւ դիմակայությունն օգտագործելու սկզբունքները, որոնք կարելի է միավորել մեկի արտաքին քաղաքական խուսանավարման ազատության սկզբունքի մեջ:

ԱՄՆ-ի ղեկավարները գործակցության որպես իրենց քաղաքականության սկզբունքի մասին առաջին անգամ սկսեցին խոսել 60-ական թվականների վերջերին, երբ ակնհայտ դարձավ, որ երկիրն այլեւս չի կարող նախկին ծավալով իր ուսերին կրել ֆինանսատնտեսական, ռազմական ու քաղաքական այն բեռը, որն իր վրա էր վերցրել սառը պատերազմի սկզբում: 1969 թվականին իշխանության գլուխ անցնելուց հետո, Ռիչարդ Նիքսոնը հայտարարել էր, որ իր արտաքին քաղաքականությունը խարսխվելու է ուժի գործակցության եւ բանակցությունների հետ:

Ուժի բացառության կարիք չունի, սակայն ուշագրավն այն է, որ քաղաքականության մյուս երկու հիմնարար սկզբունքները, ամերիկյան ղեկավարության համաշխարհային զինանոցում երեւան եկան հենց նրա կողմից համապարփակ մասշտաբով ուժի պակասը զգալեցնելու հետեւանքով: Ռիչարդ Նիքսոնն իր արտաքին քաղաքական խորհրդական Հենրի Քիսինջերի հետ որոշեց «փոխկախվածության» սարքերին երրորդ երկրների հանդեպ ստանձնած ամերիկյան ուժից վեր պարտավորությունները իրական հնարավորություններին համապատասխանեցնել ամերիկյան պարտավորությունները կրճատելու, սառը պատերազմ մղելու բեռան զգալի մասը գլխավոր դաշնակիցների Արեւմտյան Եվրոպայի երկրների եւ Ճապոնիայի վրա բարդելու միջոցով: Վերջինս էլ, Ռ. Նիքսոնի տրանում: ԱՄՆ-ի նախագահ Ջերջը 1992 թ. հունիսի 17-ին նախագահ Բ. Ելցինի հետ Վաշինգտոնում ստորագրում է ռուսաստանա-ամերիկյան «Գործակցության ու բարեկամության ոգուն», որը քաղաքագետների գնահատմամբ, հիմնականում հայտարարություն էր, կողմերը հայտարարել էին, որ իրենք հարգում են «ԵՀԱԿ-ի մասնակից պետությունների, ներառյալ նորանկախ պետությունների անկախությունն ու ինքնիշխանությունը եւ գոյություն ունեցող սահմանները» եւ հավաստել էին, որ «սահմանների փոփոխումներ կարող են տեղի ունենալ միայն խաղաղ եղանակով, համաձայնության հիման վրա միջազգային իրավունքի նորմերի եւ ԵԱՀԿ-ի սկզբունքներին համապատասխան»:

Ըստ երեւույթին, ամերիկա-ռուսական փոխհարաբերությունների հետագա դրական զարգացումն ընդգծելու համար, Բիլ Քլինթոնը առաջին հանդիպման նախօրյակին հայտարարել էր. «Մենք կարող ենք ռազմավարական դաշինք կնքել Ռուսաստանի հետ»:

Սակայն «ռազմավարական գործակցության» հասկացության մեջ Վաշինգտոնի եւ Մոսկվայի կողմից ներդրվող իմաստը նույնական չեն: Վաշինգտոնի համար Ռուսաստանի «ռազմավարական գործակցության» կանխադրությունը մի տեսակ վարձահատուցվող խոստում է «լավ վարքագծի» համար: Ինչպես այդ եզրույթը ոչ մի հավասարություն չի ենթադրում ԱՄՆ-ի եւ Ռուսաստանի միջեւ: Ռուսաստանի հետ հարկ է զգացվում հաշվի նստել, քանի որ նա տակավին միջուկային գերտերություն է:

Ամերիկյան քաղաքական ղեկավարներից կամ հասարակ մարդկանցից շատ քչերն են «ռազմավարական գործակցության» մասին արտահայտություններն ընկալում բառացիորեն, այսինքն, որպես ռազմական ու ռազմավարական բնագավառում եռանդագին համագործակցություն զարգացնելու դիրքորոշում: Նրանք հիմնականում գտնում են, թե քանի դեռ ԱՄՆ-ն այլեւս բռնամի չէ Մոսկվային, դրանով իսկ բա

Այդ խոսքով, ժամանակակից ամերիկյան դիվանագիտության ունեցած գործակցության ողջ փորձը ներառել է այնպիսի երկրների հետ համագործակցելու գործելակերպը, որոնք բազմակի ավելի թույլ էին, քան իրենք Միացյալ Նահանգները:

Ու թեեւ «յուրնյակի» (քաղաքական «ուրնյակի») երկրների հետ ԱՄՆ-ի գործակցային հարաբերություններն իրենց արդյունքներով անհամակշռ տպավորիչ են, այդուհանդերձ, ամերիկյան կողմը ժամանակին այդ հարաբերությունների կառուցմանը ձեռնամուխ էր եղել անառարկելի գերազանցության եւ ոչ թե հավասարության դիրքերից:

Հետեւաբար, ոչ Քլինթոնի վարչակազմը, ոչ ամերիկյան դիվանագիտությունն ընդհանրապես չունեն ոչ գործակցության փորձ, փաստորեն հավասարների միջեւ, ոչ էլ գոնե նման բնույթի հարաբերությունների համար: Ավելին, ամերիկյան կողմը չունի նաեւ նման համար մտքից ձեռակելու ազդակ, քանի որ Ռուսաստանի Դաշնությունը, ի տարբերություն Խորհրդային Միության, Վաշինգտոնում չի դիտվում որպես հավասար համագործակից: Դատելով ըստ ամենայնի, Քլինթոնի վարչակազմը ոչ ներում ունի, ոչ էլ կամք դուրս գալու (առավել եւս ընտրություններից առաջ) ռուսաստանա-ամերիկյան հարաբերությունների հնամենիների նման ընկալման շրջանակից: Ամենայն հավանականությամբ, ամերիկյան կողմը, չփոխելով կողմնորոշումն ի պաշտպանություն Ռուսաստանի նախագահ Բորիս Ելցինի, խրախուսում կձգտի ամրապնդել Միացյալ Նահանգների գերազանցությունը: Ավելին, Եվրոպայում Ռուսաստանի անմիջական ռազմաքաղաքական վերահսկողության դերն անհնարին դարձնելու գաղափարն ընդհանրապես համապատասխանում է «գործակցության գերազանցության դիրքերից» ամերիկյան հայեցակարգի եւ զգալիորեն կազդի ամերիկյան վարչակազմի հետագա քաղաքականության վրա:

Ռ. Արշակունի
Պատմական գիտությունների թեկնածու

MEDIA

BBC-ն խոսում է ադրբեջաներեն

BBC-ի Կենտրոնական Ասիայի եւ Կովկասի ծառայության նախագահ Բեհրուզ Աֆագը հերքում է այն կարծիքը, թե BBC-ն ադրբեջանամետ դիրքորոշում ունի եւ նշում, որ անդրկովկասյան լեզուներից ադրբեջաներենի ընտրությունը BBC-ի ծրագրերի համար չի նշանակում, որ անտեսվում են Հայաստանի եւ Վրաստանի ռադիոլսողները: «BBC-ի ադրբեջանական ծառայությունը հաղորդումներ ունի ուզբեկերեն, ադրբեջաներեն եւ ռուսերենով, բացատրում է Աֆագը: Մեր ռուսական հաղորդումները նույնը չեն, ինչ BBC-ի ռուսական ծառայության հաղորդումները: Նրանք հասցեագրված են հիմնականում Անդրկովկասի եւ Կենտրոնական Ասիայի ռադիոլսողներին»:

Այն մասին, թե ինչու է անդրկովկասյան լեզուներից ընտրվել ադրբեջաներենը, BBC-ի հայտնի ծաշարանում նախաճաշի ժամանակ Աֆագն ասել է. «Լեզու ընտրելը միշտ էլ բարդ խնդիր է: Տվյալ դեպքում մենք հաշվի առանք այն հանգամանքը, որ նախկին Խորհրդային Միությունում ապրում է մոտ 8 մլն, իսկ Իրանում մոտ 12 մլն ադրբեջանցի»: Անշուշտ, հաշվի է առնվում նաեւ տարածաշրջանի քաղաքական կարեւորությունն ընդհանրապես եւ Մեծ Բրիտանիայի համար՝ մասնավորապես: Դա լավ գիտակցում են թե՛ BBC-ն եւ թե՛ բրիտանական կառավարությունը (որը, մասնավորապես, ֆինանսավորում է BBC-ի լրատվական ծառայությունը): «Հայերեն կամ վրացերեն հաղորդումներ պատրաստելը կապված է ֆինանսական դժվարությունների հետ, իսկ այժմ մենք գտնվում ենք ֆինանսապես ծանր վիճակում,- ասել է Աֆագը: Ազգությամբ Աֆագն ադրբեջանցի է, ծնվել եւ մեծացել է Թեհրանում: Նրա մայրենի լեզուն պարսկերենն է, իսկ ադրբեջաներենին այնքան էլ լավ չի տիրապետում: BBC-ի միջազգային ծառայությունում Աֆագն աշխատում է՝ սկսած 1983-ից, նախ՝ որպես պարսկերեն հաղորդումների պրոդյուսեր, ապա հաղորդումներ էր պատրաստում հիմնականում Իրանի, Աֆղանստանի եւ Պակիստանի վերաբերյալ: Երբ BBC-ն որոշեց ստեղծել Կենտրոնական Ասիայի եւ Կովկասի հատուկ բաժանմունք, Աֆագն ընտրվեց նախագահ:

Իր աշխատակազմի մասին նա ասում է. «Բոլորը ռեգիոնից են՝ ադրբեջանցիներ, ուզբեկներ, մի ղազախ, մի կիրգիզ: Ունենք թղթակիցներ, ովքեր աշխատում են ինչպես ռեգիոնում, այնպես էլ նրանից դուրս: Մի մեսխական աշխատող ունենք Հայաստանում. հայ, որը լիովին տիրապետում է ռուսերենին եւ ադրբեջաներենին...

BBC-ում աշխատողների համար կարեւոր է ունենալ զգուշավոր դիրքորոշում: Նրանք պետք է կարողանան տեսնել ռեգիոնում տեղի ունեցող իրադարձությունները, օրինակ՝ ղարաբաղյան կոնֆլիկտը՝ ամբողջ աշխարհում տիրող իրավիճակի լույսի տակ»: Կարելի՞ է, արդյոք, վստահ լինել, որ քաղաքական կամ ազգային որեւէ նախապատվություն չկա, հատկապես, երբ հարցը վերաբերում է այնպիսի իրադարձությունների, ինչպիսին ղարաբաղյան կոնֆլիկտն է: Այս հարցին Աֆագը պատասխանում է. «Մենք հավասարիծ ենք մնում BBC-ի «խմբագրական մոտեցմանը»: Մենք բազմիցս ստուգում ենք տեղեկատվությունը, համեմատում անկախ աղբյուրներից ստացվածի հետ: Ինչ վերաբերում է ղարաբաղյան կոնֆլիկտին, մենք հաղորդում ենք՝ ե՛ւ հայկական, ե՛ւ ադրբեջանական կողմերի տեղեկությունները, իսկ երբ կան այլ աղբյուրներից ստացված լուրեր, օրինակ՝ ռուսական կամ միջազգային, ապա դրանք նույնպես տեղ են գտնում հավասար հիմունքներով: Նույն սկզբունքներով ենք առաջնորդվում նաեւ, երբ հարցը վերաբերում է որեւէ երկրի ներքին քաղաքական

վիճակին. խոսում ենք կառավարության, ընդդիմության, մտավորականության, լրագրողների եւ հասարակ մարդկանց հետ: Ընդ որում, հավասարակշռությունը պահպանելը հատկապես կարեւոր է դրամատիկ քաղաքական իրադարձությունների ժամանակ»:

Ինչ վերաբերում է տարբեր երկրների կառավարություններին, Աֆագն ասում է. «Նրանք մեր լսարանի մի մասն են: Մենք շատ կգործանայինք, եթե նրանք չհետեւեին, թե ինչ ենք մենք հաղորդում»:

BBC-ն հույս ունի ընդլայնել իր լրատվական ծառայությունների շրջանակը՝ ստեղծելով տարածաշրջանում տեղական ռադիոկայաններ: Աֆագը մոտ ապագայում կայցելի Հայաստան՝ տեղական իշխանությունների հետ այս հարցը քննարկելու, լինելով տեղյակ է տելեկտրականության հետ կապված պրոբլեմներին: BBC-ն գիտակցում է, որ մասսայական լրատվության ծառայությունների միջեւ ուժեղ մրցակցային պայքար է գնում: Աֆագը գրում է. «Մեր հաղորդումներն ավելի դիլ են, քան «Ազատություն» կամ «Ամերիկայի ձայն» ռադիոկայաններինը, ներկայումս մենք ունենք անեն լեզվով ընդամենը կեսժամանոց հաղորդումներ: Իսկ այժմ գնալով ավելանում է փոքր ծավալի ռադիոկայանների թիվը, ներկայումս գործում է «Մոսկվա» ռադիոկայանը, հաղորդումներ են հեռարձակվում Թուրքիայից, Իրանից: Նրանք, անշուշտ, ունեն իրենց լսարանը:

Դեռ պարզ չէ, թե արդյոք Կովկասի եւ Կենտրոնական Ասիայի ռադիոլսողը կգերադասի տեղական թե՞ տարածաշրջանից դուրս գտնվող ռադիոընկերությունների ծառայությունները:

Ֆելիքս Քորլի
Լոնդոն
«AIM» 1996

ՀԱԿԻՐՃ

Եգիպտոսի արտգործնախարարը կողմնակից է արաբական աշխարհում ստատուս քվոյի պահպանման

«Ալ Շարկ ալ Աուսատ» լրատվական գործակալության տված զրույցի մեջ, Եգիպտոսի արտգործնախարար Ամր Մուսան հայտարարել է, թե հույժ կարեւոր է «Դամասկոսի հռչակագրի» նման արաբական խմբավորումների պահպանումը: Ամր Մուսան ասել է, թե Եգիպտոսը թույլ չի տալու, որ այս խմբավորումները գեթ մի [illegible] ես գնան: Մուսան ավելացրել է նաեւ, որ իր երկիրը չի ընդունելու Սուդանի բաժանումը, ինչպես չի օժանդակելու Իրաքի մասնատմանը: «Դամասկոսի հռչակագիրը» ստորագրվել է Եգիպտոսի, Սիրիայի եւ Պարսից ծոցի երկրների կողմից՝ Ծոցի երկրորդ պատերազմի ավարտին եւ նպատակաուղղված է շրջանի համատեղ պաշտպանությանը:

Պերես - Նաթանյահու ուժերի հարաբերակցությունը կայուն կերպով առաջինի կողմն է

Մայիս 3-ին Իսրայելում հրապարակված հանրային կարծիքի երեք, միմյանցից անկախ հարցումների արդյունքով պարզվել է, որ երկրորդ շաբաթն է, ինչ վարչապետ Պերեսը առնվազն 5 կետով առաջ է անցել իր մրցակից «Լիկուդ» աջակողմյան միավորման ղեկավար Բենիամին Նաթանյահուից:

Առաջագա ընտրողների համակրանքի հարաբերակցությունը, որ հրապարակել է «Եդիոթ Ահարոնոթ» օրաթերթը հետեւյալն է. Պերեսի օգտին 49 տոկոս, Նաթանյահուի՝ 44:

Ասկա է հարցումների տվյալների որոշակի տարամիտում: Այսպես. Իսրայելի հեռուստատեսության հարցումների համաձայն Պերեսը առաջ է 7 կետով, մինչդեռ «Մաարիֆ» թերթը հրապարակել է այլ թիվ՝ 3 կետ: Մայիս 29-ին կայանալիք ընտրությունների նախօրեին առավելության նույնիսկ մեկ տոկոսը ունի հսկայական արժեք:

Մարոկկոյի թագավորը ցանկանում է վարչապետ Պերեսի հաղթանակը

Մայիս 2-ին, երեկոյան, ֆրանսիական երկրորդ հեռուստաալիքի հետ հարցազրույց ունենալով, Մարոկկոյի թագավոր Հասանի երկրորդը հավաստիացրել է, որ մայիս 29-ին կայանալիք իսրայելական ընտրություններին վարչապետ Շիմոն Պերեսի հաղթանակը խաղաղության գործընթացի համար անհրաժեշտ է լինելու:

Թագավորը նշել է, որ Իսրայելում կան շուրջ 700 հազար ծագումով մարոկկոցի (հմմ՝ հրեա-մարոկկոցի), որ իրենց ձայները միշտ տվել են աջերին, սակայն աջ ուժերը շարունակ համալրվել են եվրոպայից ներգաղթածներով: Հարցազրույցի վերջում, Մարոկկոյի թագավոր Հասան երկրորդը իր վստահությունն է հայտնել, թե ծագումով մարոկկոցիները այս անգամ միշտ ընտրություն կանեն: Թագավորը ավելացրել է, թե ցանկություն չունի միջամտելու Իսրայելի ներքին գործերին:

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 [illegible] Պատվեր 6914 [illegible] 3500 Ստորագրված է տպագրության՝ 03. 05. 1996 Գինը՝ 75 դրամ

digitised by A.R.A.R.@